

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

VII заседание, четвъртъкъ, 25 октомврий 1901 г.

(Отворено въ 2 ч. и 30 м. послѣ пладнѣ подѣ прѣдсѣдателството на подпрѣдсѣдателя г. В. Кънчовъ.)

Прѣдсѣдателствуещъ В. Кънчовъ: (Звъни.)
Засѣданието се открива.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь М. Златановъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Д. Аргириадисъ, М. Балтовъ, К. Величковъ, Д. Вълчевъ, И. Гешовъ, В. Димчевъ, Д. Десевъ, Д-ръ Д. Молловъ, Я. Забуновъ, Д. Марковъ, К. Мирски, П. Палпанчевъ, К. Петковъ, Д. Пчелински, И. Соколовъ, И. Спасовъ, И. Стояновъ, И. Сунгурларски, Ю. Теодоровъ, Д. Бановъ, К. Яневъ и Я. Юмеровъ.)

Прѣдсѣдателствуещъ В. Кънчовъ: Отъ 166 народни прѣдставители отсъствуватъ 22. Значи, има законното число прѣдставители.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ, че прѣдсѣдателството е разрѣшило 5-дневенъ отпускъ на Ловчанския народенъ прѣдставитель г. П. Баевъ, 4-дневенъ отпускъ на Каваклийския народенъ прѣдставитель г. Д. Аргириадисъ и 10-дневенъ отпускъ на Орѣховския народенъ прѣдставитель г. Т. Даскаловъ.

На дневенъ редъ имаме:

I. Обсѣждане оставката на прѣдсѣдателя на Народното Събрание, г. Иванъ Ев. Гешовъ;

II. Докладъ отъ провѣрочната комисия по изборитѣ, станали въ околитѣ: 1) Ихтиманска, 2) Кесаревска, 3) Конушка и 4) Каваклийска, и

III. Първо четене законопроекта за отчетността на бюджета. (Чете.)

„До Прѣдсѣдателството на Народното Събрание.

Г-да подпрѣдсѣдатели!

Имамъ честь да Ви помоля да благоволите и съобщите на г. г. народнитѣ прѣдставители, че

честитѣ ми отсъствия и други независими отъ волята ми обстоятелства ме заставляватъ да не мога да изпѣлнявамъ, както азъ бихъ желалъ, тежитѣ и отвѣтствени длъжности, които тѣ ми направиха честта да ми повѣрятъ. Азъ ги моля, слѣдователно, да иматъ добрината и приематъ моята оставка отъ поста на прѣдсѣдатель.

Като изказвамъ на почитаемото Народно Събрание моята дълбока признателность за високото отличие, съ което то ме почете, както и за неизмѣнното снисхождение, съ което то тъй много улесни моята трудна задача, азъ Ви моля да приемете и Вие, г-да подпрѣдсѣдатели, израза на моята искрення благодарность за съдѣйствието Ви при ръководене дѣлата и дебатитѣ на Народното Прѣдставителство.

София, 22 октомврий 1901 г.

Ив. Ев. Гешовъ.“

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: Азъ вѣрвамъ, че ще бѣда вѣренъ тълкуватель на чувствата на г. г. народнитѣ прѣдставители, ако кажа, че е много жалко, задѣто г. Гешовъ си дава оставката, защото той много спомогна да възвиш тона на парламентарнитѣ дебати; но намъ не остава, освѣнъ да приемемъ оставката му и да пристъпимъ къмъ избиране на другъ прѣдсѣдатель. Едно само ще съжалявамъ, както, вѣроятно, и вие ще съжалявате, че г. Гешовъ така побърза да си даде оставката, безъ да извѣсти за това прѣдварително нито министритѣ, нито г. г. подпрѣдсѣдателитѣ. Но трѣбва да благодаримъ за миналото и да вършимъ онова, което ни прѣдстои да вършимъ.

С. Вобчевъ: Г-да народни прѣдставители! Чухте причинитѣ, поради които г. Гешовъ си дава оставката отъ прѣдсѣдателското мѣсто на нашето Събрание. Струва ми се, че, ако той показва на тѣзи причини

и ако той се е рѣшилъ да си даде оставката, ималъ е такива сериозни причини, обсъдилъ ги е всестранно, намѣрилъ е, че това е необходимо, намѣрилъ е, че моментътъ е именно този, който той си е избралъ, и, слѣдователно, намъ не остава, освѣнъ да вземемъ актъ отъ тази негова оставка и, безъ всѣкакви по-нататъшни обсъждания, да минемъ на дневенъ редъ, който, твърдѣ естествено, е избиране на другъ прѣдсѣдателъ. Това Ви моля да направите.

Прѣдсѣдателствующъ В. Кънчовъ: Ще туря на гласуване приемане оставката на г. Гешова. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се приеме оставката на досегашния прѣдсѣдателъ на Народното Събрание, г. Иванъ Ев. Гешовъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събраието приема. (Министъръ - Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Азъ мисля, че и вотъ не трѣбваице да става тукъ.)

Ще се пристъпи направо къмъ избиране на новъ прѣдсѣдателъ. Давамъ 10 минути отидиъ, за да си напишете бюлетинитѣ.

(Слѣдъ отидиъ.)

Прѣдсѣдателствующъ В. Кънчовъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Моля секретаря г. Поповъ да чете списъка. (Гласове: Двама провѣрители трѣбватъ!) Моля г. Москова и г. Шиварова да заематъ мѣстото на провѣрители.

Секретаръ Н. Поповъ: (Чете списъка и г. г. прѣдставителитѣ гласоподаватъ.)

М. Абаджиевъ, Н. Абаджиевъ, А. Ангеловъ, Н. Антикаровъ, Д. Анчевъ, Д. Аргириадисъ (отсѣтствува), И. Арнаудовъ, С. Арсениевъ, С. Бабаджановъ, П. Баевъ, Ц. Бакаловъ, М. Балабановъ, М. Балтовъ (отсѣтствува), Н. Беневъ, А. Блажевъ, И. Бобековъ, С. Бобчевъ, М. Божковъ, А. Бозовски, С. Бойковъ, А. Бояджийски, Г. Булевъ, А. Буровъ, Г. Вѣльовъ, И. Вѣлиновъ, Т. Ванчевъ, И. Вачковъ, К. Величковъ (отсѣтствува), И. Веселиновъ, А. Вичевъ, Т. Влайковъ, Ц. Вучковъ, Д. Вълчевъ (отсѣтствува), И. Георгиевъ, И. Гешовъ (отсѣтствува), Н. Гимиджийски, И. Гърковъ, К. Гърковъ, В. Гьорковъ, Т. Даскаловъ, В. Димчевъ (отсѣтствува), С. Димитровъ, Д. Десевъ (отсѣтствува), Д-ръ Х. Владигеровъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ Т. Гатевъ, Д-ръ Н. Генадиевъ, Д-ръ П. Гудевъ (отсѣтствува), Д-ръ С. Даневъ, Д-ръ А. Друмевъ, Д-ръ К. Икономовъ, Д-ръ К. Милаиновъ, Д-ръ Д. Милковъ, Д-ръ Д. Молловъ (отсѣтствува), Д-ръ А. Петровъ, Д-ръ А. Радевъ, Д-ръ К. Серафимовъ, Д-ръ П. Стайковъ, Д-ръ П. Табурновъ, Д-ръ А. Ходжевъ, А. Епитропу, Ж. Желѣзовъ, Я. Забуновъ (отсѣтствува), М. Златановъ, А. Ибишевъ, П. Ивановъ, Сп. Ивановъ, Ст. Ивановъ, М. Калевъ, П. Калинковъ, Х. Камбуровъ, А. Каназирски, П. Каравеловъ, А. Картовъ, Г. Кирковъ, Н. Козаревъ, Х. Конкилевъ, Н. Кормановъ, А. Краевъ,

А. Крушковъ (отсѣтствува), П. Кръстевъ, В. Кънчовъ, Л. Лазаровъ, А. Людскановъ, Г. Маджаровъ, С. Мазаковъ, А. Малиновъ, А. Маринкехайовъ, Д. Марковъ (отсѣтствува), Н. Марковъ, Я. Матакиевъ, Ц. Мечкаровъ, К. Мирски (отсѣтствува), Ц. Мисловъ, Т. Михайловъ, И. Московъ, Х. Бей Мустафа Бейовъ, Е. Начевъ, Г. Недѣлковъ, Т. Николовъ, В. Николчовъ, Р. Николовъ, Т. Орловъ, Д. Папазовъ, П. Папанчевъ (отсѣтствува), Д. Петковъ, Ж. Петковъ, К. Петковъ, (отсѣтствува), Н. Петковъ, И. Петровъ, Н. Петровъ, Р. Петровъ, Т. Петровъ, Х. Петруновъ, П. Пешевъ, Д. Пишмановъ, В. Поповъ, Д. Поповъ, Н. Поповъ, С. Поповъ, Д. Пчелински (отсѣтствува), Д. Ризовъ, Н. Русевъ, С. Савовъ, И. Салабашевъ, М. Сарафовъ, Х. Славеиковъ, И. Соколовъ (отсѣтствува), С. Соколовъ, И. Спасовъ (отсѣтствува), А. Станчевъ, П. Станчевъ, Г. Стойновъ, С. Стойновъ, И. Стояновъ (отсѣтствува), М. Стояновъ, С. Стояновъ, И. Сунгурларски (отсѣтствува), О. Сюлеймановъ, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ, Т. Теодоровъ, Ю. Теодоровъ (отсѣтствува), Х. Топузановъ, А. Урумовъ, Т. Ферадовъ, А. Филиповъ, Х. Филиповъ, А. Франгя, Д. Вановъ (отсѣтствува), К. Калчовъ, Х. Неджибъ Бей, К. Яневъ (отсѣтствува), Е. Хасановъ, Д. Христовъ, Н. Христовъ, Д. Цанковъ, Н. Цановъ, Г. Цонковъ, С. Цоцумански, Х. Чакмаковъ, Г. Шиваровъ, Г. Шойлевъ, Я. Юмеровъ (отсѣтствува), Ю. Юсуфовъ и К. Янчевъ.)

Прѣброителъ И. Московъ: Гласоподавали сж всичко 142-ма народни прѣдставители.

Прѣдсѣдателствующъ В. Кънчовъ: Моля да се провѣрятъ бюлетинитѣ.

Провѣрителъ Г. Шиваровъ: (Чете бюлетинитѣ.)

Прѣдсѣдателствующъ В. Кънчовъ: Отъ 142 гласа, които сж подадени, има 116 за г. Марко Балабановъ, 20 бѣли бюлетини и 6 за разни лица. На основание на правилника за вътрѣшния редъ, § 3, провъзгласявамъ за избранъ г. Марко Балабановъ. (Рѣкоплѣскане отъ всички страни.)

Прѣдсѣдателъ М. Балабановъ: (Отъ прѣдсѣдателското мѣсто.) Г-да народни прѣдставители! Азъ съмъ дълбоко трогнатъ отъ честта, която ми прави Народното Събрание. Азъ съмъ толкозъ много дълбоко трогнатъ, че тя бѣ неочаквана — неочаквана, защото това високо мѣсто, заемано до вчера тъй достойно отъ единъ нашъ многоуважаванъ другаръ, остана, въпрѣки всички прѣдвиждания, внезапно празно. Възведенъ сега чрѣзъ вашия гласъ на тоя високъ постъ, азъ ви благодаря отъ сѣ сърце за довѣрието, съ което ме почетохте. Като ви благодаря, обаче, г-да народни прѣдставители, азъ не мога да скрия отъ васъ и чувствата отъ едно вътрѣшно безпокойство, отъ едно вътрѣшно вълнение, чувства, които възбуждатъ въ мене важността на тоя високъ постъ и дължноститѣ, които

той налага. Тази важност и тѣзи длѣжности, г-да народни прѣдставители, азъ ги дълбоко съзнавамъ. Но, ославянъ на вашето довѣрие, на вашия патриотизмъ, на вашата справедливостъ, на вашето съдѣйствие, азъ ще се труда да ги изпълня съ горещо усърдие, съ точна акуратностъ, съ крайна справедливостъ и, позволѣте ми да кажа, съ строго придържане къмъ всичко онова, което сами ние, народнитѣ прѣдставители, сме узаконили за пазене реда при нашата дѣятелностъ въ тази ограда.

Така само се надѣвамъ и така само мисля, че азъ ще оправдая вашето довѣрие и ще отговоря на надеждитѣ, които възлагате върху ми. За мене, г-да народни прѣдставители, за прѣдсѣдатели на Народното Събрание, каквито лични мнѣния и да би ималъ, той по общото направление на държавния корабъ или по частни нѣкои си въпроси, въ това Народно Събрание за прѣдсѣдателя, г-да, има само народни прѣдставители, всички съ еднакви права и длѣжности, всички съ еднаква прѣданностъ къмъ Отецеството, всички съ еднаква свобода на словото, всички съ взаимна почитъ единъ къмъ други. И ние всички, г-да народни прѣдставители, каквито длѣжности и да възлагаме единъ на другъ, ние всички, каквито въпроси и да се повдигатъ, каквито дебати и да се възбудятъ въ тази не напразно тъй често наричана „Свещена ограда“, ние всички, г-да народни прѣдставители, нѣмаме и не можемъ да имаме друго прѣдъ видъ, освѣнъ благого, щастieto, повдигането и, позволѣте ми да кажа, славата на България. (Ржкоплѣскане.)

Минаваме на втория прѣдметъ отъ дневния редъ, който е: докладъ на провѣрочната комисиия по изборитѣ, станали въ околнитѣ: 1) Ихтиманска, 2) Кесаревска, 3) Конушка и 4) Каваклийска.

Почваме най-напрѣдъ съ Ихтиманската. Моля г. докладчика на тази околия да заеме мѣстото си и да докладва избора.

Докладчикъ Г. Шиваровъ: Г-да народни прѣдставители! Ихтиманската околия е била раздѣлена на двѣ избирателни секции, първата отъ които е Ихтиманската. Въ тази избирателна секция е имало 2.750 избиратели и изборътъ отъ бюрото се е отворилъ въ 7 ч. и 15 м. сутринята. Прѣзъ врѣме на гласоподаването сж постѣпили двѣ заявления, отъ които съ едното се е оплаквалъ нѣкой си Пазарджишки жителъ П. Илиевъ, че не му се е позволило да влѣзе въ избирателното мѣсто. Прѣдсѣдателътъ, понеже е намѣрилъ заявлението безосновно, оставилъ го безъ послѣдствие. Друго едно заявление има, подписано отъ нѣколко души избиратели, съ което се оплакватъ, че вънъ отъ изборното мѣсто имало лица, които нѣмали право да гласоподаватъ въ тази избирателна секция и ходили между избирателитѣ да нарушаватъ тишината. Бюрото е провѣрило това нѣщо, не се е установило нищо и оставило заявлението безъ послѣдствие. Гласоподаването е свършено въ 6 ч. слѣдъ пладнѣ. Резултатътъ отъ този изборъ въ тази секция е:

Д-ръ Гаговъ е получилъ 496 гласа; Георги Згуревъ — 325 гласа; Христо Т. Кобиларовъ — 125 гласа, другъ единъ — 19, и другъ — само 1 гласъ. Прѣзъ деня на избора не се е случилъ никакъвъ инцидентъ.

Въ втората избирателна секция, Василишка, изборътъ се е почналъ точно въ 7 ч. сутринята и прѣзъ деня е вървѣлъ тихо и мирно. Никакви смущения не сж се случили. Отъ резултата на избора се вижда, че сж получили: Д-ръ Гаговъ — 571 гласъ, Георги Згуревъ — 201 гласъ.

Като се събератъ гласовѣтъ на двѣтъ секции, отъ общия резултатъ се вижда, че Д-ръ Гаговъ има 1.067 гласа, а слѣдующиятъ по него, Георги Згуревъ — 526 гласа, или кандидатътъ, който е билъ провъзгласенъ, е съ една разлика отъ 561 гласъ.

Г-да народни прѣдставители! Длѣженъ съмъ да кажа, че въ първата секция има 6 бюлетини, които, по една или друга причина, сж се оказали зияде въ прѣброяването и сж приложени къмъ изборното дѣло. Четирѣ отъ тѣхъ сж написани не на бѣла хартия. На еднага бюлетина сж написани нѣкакви укори на единъ кандидатъ, а на другата бюлетина е писано името на единъ кандидатъ и е зачеркнато и казано: да се не чете. Тия бѣли бюлетини отъ бюрото не сж четени и приложени сж къмъ изборното дѣло.

Има една контестация слѣдъ избора, но прѣдъ туй никакви заявления, както казахъ по-напрѣдъ, не сж постѣпили. Протоколътъ, както и прѣброителнитѣ листове сж подписани отъ цѣлото бюро и застѣпницитъ на всички кандидати. Слѣдъ избора е постѣпило едно заявление до прѣдсѣдателя на Народното Събрание съ 85 подписа. Азъ се заинтересувахъ, провѣрихъ тия подписи съ избирателнитѣ списъци и видѣхъ, че много отъ тѣхъ не сжпествуватъ въ избирателнитѣ списъци. Отъ това излиза, че или такива лица не се намиратъ въ тази избирателна околия, или че сж малолѣтни. Оплакватъ се, че избраникътъ Д-ръ Гаговъ довелъ отъ Татаръ-Пазарджикъ нѣкаква шайка да заплашва избирателитѣ, за да не може да гласоподаватъ, по отъ изборното дѣло, отъ дневницитѣ не се вижда това нѣщо. Никакви оплаквания не се виждатъ.

Комисията прие този изборъ за правилень и законень, и азъ, отъ името на комисията, моля да се приеме за такъвъ и да се утвърди. (Гласове: Да се гласува!)

Прѣдсѣдателътъ: Има ли нѣкой да иска думата? (Никой не се обажда.) Турямъ на гласуване избора, станалъ въ Ихтиманската околия. Който е за утвърдението на избора, станалъ въ Ихтиманската околия, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Събранието приема. Изборътъ се утвърждава.

Слѣдва докладътъ на избора, станалъ въ Кесаревската околия.

С. Поповъ: Г-нъ прѣдсѣдателю! Кесаревскиятъ изборъ не е довършенъ въ комисията, така щото, трѣбва да се отложи.

Прѣдсѣдателятъ: Тогавъ, понеже Кесаревскиятъ изборъ не е готовъ, отлага се докладването му.

Слѣдва докладътъ на избора, станалъ въ Конушката околия. Моля г. докладчика на Конушкия изборъ да го докладва.

Докладчикъ М. Златановъ: Пловдивскиятъ окръженъ съдъ е прогласилъ за избрани отъ Конушката околия г.г. Константинъ Калчовъ и Атанасъ Епитропу, които сж получили най-много гласове: Константинъ Калчовъ е получилъ 1.628 гласа, а Атанасъ Епитропу — 1.185 гласа; Ангелъ Златановъ — 1.153 гласа, Иванъ Лилковъ — 1.021 гласъ, Карайововъ — 831 гласъ и Димитъръ В. Манчовъ — 651 гласъ.

Правилността на изборитѣ е успорена съ нѣколко заявления. Едното отъ тѣхъ е отъ 20—30 души избиратели отъ тази околия, въ което излагатъ слѣдующитѣ, споредъ тѣхъ, закононарушения: „Не знаемъ — казватъ контестаторитѣ — по чие разпореждане въ първата секция въ гр. Станимака имаше поставени при входнитѣ врата не единъ стражаръ, а двама-трима души войници съ единъ старши унтеръ-офицеръ“. Това, споредъ тѣхъ, е отклонило мнозина избиратели отъ гласоподаване, и отъ когото и да излизало туй разпореждане, то противорѣчило на чл. 101 отъ избирателния законъ. Втори пунктъ въ заявлението: „сжщото нѣщо е имало и въ втората избирателна секция“. Пунктъ трети: разпрѣдѣлението на секциитѣ, а именно Крумовската секция била е толкова не добръ избрана и толкова противорѣчило това разпореждане на чл. 52 отъ избирателния законъ, щото, освѣнъ прѣчкитѣ, които по-долѣ тѣ излагатъ, много явно била отнета възможността на свободнитѣ избиратели отъ работа да не могатъ да взематъ участие въ избора, защото било опрѣдѣлено за секция най-малкото село и защото не било опрѣдѣлено с. Кукленъ, което е било най-многолюдно. Въ гр. Станимака изборното мѣсто не било въ района на секцията, а вънъ отъ него — въ градското общинско управление.

Друго, много важно, споредъ тѣхъ, нарушение е било разпореждането на околийския началникъ, което противорѣчило на чл. 41 отъ избирателния законъ. Началникътъ, съ прѣдписание № 11.132, разпоредилъ до общинитѣ, до кметоветѣ да изкаратъ повинничаритѣ да си отбиятъ пѣтната повинностъ отъ 3 до 6 октомврий и нѣкои отъ тѣхъ работили и въ самия изборенъ день по шосето Пловдивъ—Станимака, вслѣдствие на което нѣмало възможностъ да упражнятъ своето избирателно право. Този пунктъ отъ контестацията тѣ подкрѣпватъ съ прѣписъ отъ прѣдписанието на Станимашкия околийски началникъ. То има слѣдующето съдържание: „До господина кмета въ с. Горно-Арбанаси. За послѣденъ пѣтъ Ви поканвамъ, г-не кмете, да се заемете най-сериозно за работа и незабавно изпатѣте повинничаритѣ отъ общината Ви, на брой 70 души, за да си отбиятъ натуралната пѣтна повинностъ за настоящата година, а така сжщо и

за миналата година, защото иначе това азъ ще сторя по силата на чл. 73 отъ закона за селскитѣ общини“. Подписалъ: „Началникъ: Владимировъ“. Къмъ заявлението сж приложили удостоверение № 399 отъ кмета на Долно-Арбанаси, въ което той удостоверява, че (Чете.) „дѣйствиелно нѣкои отъ жителитѣ избиратели на общината ни, които не бѣха отбили натуралната си пѣтна повинностъ, отбиха я на 3, 4, 5 и 6 октомврий 1901 г., безъ да бждатъ освободени, съгласно чл. 41 отъ избирателния законъ, 5 дена по-рано, за да взематъ участие въ избора за избирание народни прѣдставители“. Сжщо такова удостоверение № 461 има и отъ кмета на с. Червентъ, а така сжщо и отъ кмета на с. Горно-Арбанаси. Това послѣдното удостоверение съдържа слѣдующия пассажъ: „Повинничаритѣ сж отбивали своята натурална пѣтна повинностъ между километръ 9 и 19 по шосето Пловдивъ—Станимака прѣзъ врѣме на избора, 7 октомврий, вслѣдствие на което не сж могли да упражнятъ избирателното си право.“ Съдържанието на другитѣ заявления е почти сжщото. Ново нѣщо се изтъква въ тѣхъ слѣдующето: (Чете.) „Началникътъ Владимировъ си позволи още и въ самия изборенъ день самъ да разгонва избирателитѣ на гр. Станимака да не се намиратъ по улицитѣ, като ги е пращалъ по домоветѣ имъ, безъ да ги пита гласоподавали ли сж или не, като е повикалъ за това и военна помощъ.“ Прѣди изборния день той е развилъ една дѣятелностъ, която имала за цѣлъ да осуети избора на кандидата Иванъ Лилковъ; даже заплашвалъ кметоветѣ на селата Кукленъ, Червентъ, Конушъ, Катунско-Конаре, Караджово и др., на които е казвалъ, че трѣбва да гласоподаватъ за Д. В. Манчовъ, а не за Ивана Лилковъ.

Г-да прѣдставители! Комисията, като прѣгледа книгата по избора и заявленията противъ избора, съ болшинство на гласоветѣ рѣши да стане анкета по този изборъ. Въ комисията се възбудиха и други въпроси, именно: не е ли по-правилно да се счете, че изборътъ на Константина Калчовъ е правиленъ, макаръ и да е имало хора, които сж работили по отбиването на пѣтната си повинностъ въ този день, а да се анкетира изборътъ само на Атанаса Епитропу, тъй като разликата между гласоветѣ на Ангела Златановъ и Епитропу е отъ 32 гласа. а числото на гласоподавателитѣ отъ Долно и Горно-Арбанаси и отъ Червентъ, цѣлото число, е по-малко отъ разликата на гласоветѣ между Ангела Златановъ и Калчова? По тия съображения, нѣкои отъ господата въ комисията прѣдлагаха изборътъ на г. Калчова прѣмо да се утвърди, макаръ и да има такова едно прѣдписание отъ околийския началникъ, тъй като, даже и всичкитѣ тия избиратели да сж отбивали въ него день пѣтната си повинностъ, тѣхното присѣствие на изборното мѣсто не би измѣнило резултата на избора, даже ако бихме прѣдположили, че всички ще гласоподаватъ за другия кандидатъ, а не за Калчова. Това мнѣние комисията не го прие, понеже счете, че не може да се дѣли изборътъ на

единия кандидат и другия, а съ болшинство прие да подложи на анкета избора и на двамата: както на г. Калчева, така и на г. Епитропу.

Когато станатъ нѣкои разисквания, ще има да дамъ и допълнителни свѣдѣния, които пристигнаха отпослѣ.

А. Урумовъ: Г-да народни прѣдставители! Въ моитѣ очи изборътъ, станалъ на 7 октомврий тази година, за народни прѣдставители въ Конушката околия е свършено неправиленъ, опороченъ въ основата си и, слѣдователно, би трѣбвало не да се анкетира, а да се касира. Вчера и онзи день ние разгледахме нѣколко избора и отъ дебатитѣ, които станаха при разглеждането на тия избори, може да се каже, се установи едно рѣководяще начало, кога трѣбва ние да анкетираме единъ изборъ, кога трѣбва да го утвърдимъ и кога трѣбва да го касираме. Изтъкна се, че когато се указватъ извѣстни факти, които могатъ да измѣнятъ резултата на избора, факти, които показватъ, че дѣйствиелно не е оставено свободно да се изкаже волята на народа, и, ако такива факти сж установени, сж доказани съ документи по изборното дѣло, подобенъ изборъ трѣбва да се касира, защото, повтарямъ, тия факти сж установени и нѣма какво да се издирва, нѣма какво да се анкетира. Ако се указва на факти, обстоятелства, данни, които безспорно биха повлѣкли касирането на избора, но които не сж въ дѣлото и не би могли да се констатира отъ Народното Сѣбрание въ самото засѣданіе, тогава трѣбва да се направи анкета по избора, за да се види, дали оплакването въ констестацията на констестаторитѣ е вѣрно. Въ настоящия случай констестаторитѣ указватъ на двѣ обстоятелства: първо, разгонването отъ околийския началникъ на гражданитѣ, които сж се намѣрвали по улицитѣ, безъ да гледа дали тия граждани сж гласоподаватели или не, като съ туй е отнелъ възможността — съ прогонването изъ улицитѣ — на ония, които биха пожелали да гласоподаватъ, и, второ, което е най-главното, тѣ се оплакватъ, че околийскиятъ началникъ, въпрѣки прѣдписанието на чл. 41 отъ избирателния законъ, намѣсто, ако би даже имало разпореждане да се изпълни пѣтната повинность отъ избирателитѣ, да ги разпусне, като имъ каже, че съгласно избирателния законъ сж свободни прѣзъ цѣлата недѣля на избора, той тѣкмо противното е направилъ: прѣдписалъ е на всѣко село отдѣлно и е заповѣдалъ на кметоветѣ, подъ страхъ на глоба, непрѣмѣнно да изкаратъ избирателитѣ, т. е. жителитѣ на селата да отидатъ и да отбиятъ своята пѣтна повинность. Важни сж и двѣтѣ оплаквания и, слѣдователно, би трѣбвало по първото оплакване да се изпрати анкета. Прѣдъ видъ, обаче, че второто оплакване, ако е вѣрно, ще повлече или по-право би трѣбвало да повлече касирането на избора, азъ не искамъ никаква анкета. Имаме ли, наистина, достатѣчни данни, които да покажатъ, че дѣйствиелно оплакването на констестаторитѣ е вѣрно, а

именно, че околийскиятъ началникъ е прѣдписалъ на много кметове въ тая околия да отидатъ да изпълнятъ своята пѣтна повинность избирателитѣ 4—5 дена по-рано, или въ самия день на избора? Това обстоятелство е най-важно помоему, защото, повтарямъ, веднажъ констатирано че е вѣрно, макаръ и да не съществуватъ данни за другото обстоятелство, което така сжщо опорочва избора, достатѣчно е да се иска касирането на избора. Въ дѣлото, както стана явно отъ доклада, се намиратъ три свидѣтелства, издадени отъ общинскитѣ управления, които утвърждаватъ, че по заповѣдъ на околийския началникъ, жителитѣ на Долно-Арбанаси, Горно-Арбанаси и Червенъ сж изпратени да отбиятъ своята пѣтна повинность на шосето между Пловдивъ и Станимака. Въ едно отъ тѣзи удостовѣрения се казва, че на 7 октомврий, когато е ставалъ изборътъ, защото е било заповѣдано отъ околийския началникъ да отбиятъ своята пѣтна повинность, жителитѣ на едно отъ тия села не могли да отидатъ на избора и, слѣдователно, не сж имали възможность да отидатъ да упражнятъ своето право на гласоподаване. Смятамъ, че съ тѣзи три свидѣтелства, въ достовѣрността на които не можемъ да се съмнѣваме, се установява, че наистина е възпрѣпятствувано на жителитѣ отъ Конушката околия, на нѣкои села отъ Конушката околия, да проявятъ своята воля чрѣзъ гласоподаването, като пуснатъ бюлетини за когото искатъ. Тукъ се вижда, че околийскиятъ началникъ умнилено е издалъ едно окръжно прѣдписание до кметоветѣ, които сж били противъ кандидатурата на тѣзи, които той фаворизиралъ, именно Калчовъ и Епитропу, и нарочно ги е изпратилъ да отбиятъ пѣтната си повинность, за да не могатъ да дадатъ гласа си за нѣкои кандидати, които сж били неприятни на г. околийския началникъ Владимировъ.

Независимо отъ това обстоятелство, азъ, по единъ околентъ пѣтъ, се научихъ за друго едно обстоятелство, което въ моитѣ очи прави още повече опороченъ избора, и, имайки прѣдъ видъ туй обстоятелство, азъ искахъ въ провѣрочната комисия съгласието на всички за касирането на избора. Туй обстоятелство се потвърди напълно отъ г. Калчова и то се състои въ слѣдующето. Нѣколко дена прѣди избора, Конушкиятъ околийски началникъ Владимировъ е взелъ, чини ми се, около 300—400 л. отъ г. Калчова. Работата се урежда чрѣзъ единъ бонъ, даденъ отъ г. Происту — чини ми се, застѣпникъ на Кочо Калчовъ — на Владимирова. Последниятъ джирова бона на Калчова и изтегля паритѣ въ контората му. Безспорно е, че на прѣвъ погледъ тукъ нѣма освѣтъ една сѣлка чисто търговска: единъ издава бонъ, другъ джирова бона и трети, който брои пари; за мене е ясно, обаче, като бѣлъ день, че се намираме прѣдъ лицето на единъ подкупъ. И наистина, г-да, като се вземе прѣдъ видъ, че г. Калчовъ не е отъ онѣзи хора, които, като на Петра Владимировъ, може да дадатъ пари, че и самъ Владимировъ не е отъ онѣзи, които разпо-

лагатъ съ пари, та да имъ се задължаватъ, като Происту, че туй е станало само една-двѣ недѣли прѣди избора и че г. Происту е билъ застъпникъ на г. Калчова — всичко това нали ви навежда на мисълта, нали ви кара да дойдете до заключение, че тукъ има една сдѣлка, която не може да има такъвъ характеръ, какъвто може да има на пръвъ погледъ. Че дѣйствително това може да бѣде вѣрно, се потвърждава и отъ обстоятелството, че ние вече имаме резултатъ, който показва, че наистина той е искалъ да фаворизира г. Калчова. Именно, ние виждаме, че се издава прѣдписание до нѣколко селски кметове, и то „твърдѣ бързо“, за да отбиятъ селянитѣ своята пѣтна повинностъ именно тогава, когато трѣбваше да станатъ изборитѣ. Не може да се направятъ тукъ възражения, че избирателитѣ можеха да не отидатъ да отбиятъ своята пѣтна повинностъ, а трѣбваше, като български граждани, да отидатъ да упражнятъ своето изборително право. Нека се има прѣдъ видъ, г-да прѣдставители, че тукъ писмото на околийския началникъ е направено въ такава форма, че кметовѣ не сж могли, освѣнъ да изкаратъ повинничаритѣ да отбиятъ пѣтната си повинностъ въ време на избора. Тамъ, въ послѣднитѣ редове, е казано, че за послѣденъ пътъ имъ напомнува и имъ строго заповѣдва непрѣмѣнно да изкаратъ жителитѣ на шосето; въ противенъ случай, той ще приложи чл. 73 отъ закона за селскитѣ общини. А той членъ казва, че на разноски на кмета околийскиятъ началникъ ще отиде въ селото, ще вземе пѣтни и дневни и ще стои тамъ нѣколко дена на негова смѣтка. Като имате това прѣдъ видъ, непрѣмѣнно ще дойдете до заключение, че кметовѣтъ ще употребятъ даже насилие за да изкаратъ селянитѣ отъ своитѣ общини да отидатъ и да отбиятъ своята пѣтна повинностъ.

Като считамъ, че тия двѣ обстоятелства, именно прѣдписанието на околийския началникъ, въпрѣки чл. 41 отъ избирателния законъ, по силата на който се каратъ избирателитѣ да отбиятъ своята пѣтна повинностъ, и онова обстоятелство, което самъ г. Калчовъ призна въ провѣрочната комисия — слѣдователно, нѣма нужда да се провѣрява и докладва, и азъ вѣрвамъ, че и тукъ, въ Събранието, той ще признае това, — опорочаватъ избора — азъ ходатайствувамъ да се произнесе Народното Събрание не за анкета, а за касирането на избора.

Азъ не мога да бѣда съгласенъ така сжщо и съ това, щото половината отъ избора да се утвърди и половината да се касира, а именно да се утвърди г. Калчовъ, а г. Епитропу да се касира. Нека се има прѣдъ видъ, г-да прѣдставители, че тукъ не утвърждаваме личности, а провѣряваме избори, и, ако изборътъ бѣде редовенъ, той ще бѣде редовенъ и за двамата, а ако бѣде нередовенъ, ще бѣде нередовенъ и за двамата. Слѣдователно, ако трѣбва да се утвърди, да се утвърди и за двамата, а ако се касира, да се касира и за двамата. Азъ считамъ, че има всички основания да се касира изборътъ, и моля Народното Събрание да го касира.

Министъръ-Прѣдседателъ П. Каравеловъ: Азъ моля г. докладчика да каже: колко души сж отбили пѣтната си повинностъ. (Д. Ризовъ: Това не е важно!) Това е много важно.

Н. Козаревъ: Свѣдѣнията, които ще каже г. докладчикътъ, сж само за деня на избора, а за сжбота не сж събрани. Може ли г. докладчикътъ да каже колко души сж отишли въ сжбота? Нѣмате тѣзи свѣдѣния.

А. Краевъ: Има ги за цѣла недѣля.

Докладчикъ М. Златановъ: Въ комисията, г-да, стана дума да се изискатъ свѣдѣния отъ Министерството и отъ техническата власть, колко именно души него денъ сж отишли по шосето. (В. Поповъ и Н. Козаревъ: Такава дума не е ставало! — И. Московъ: И азъ съмъ на сжщото мнѣние!) Азъ не казвамъ, че се е взело рѣшение. Ще ви чакамъ да се изговорите и ще ви отговоря. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Такава дума не е ставала!) Моля, чуйте какво ще кажа! (Н. Козаревъ: На своя глава сте правили разпореждания!) Азъ винаги съ моята глава мисля — съ чужда не мисля! — Стана дума да се изискатъ тия нѣща — не стана рѣшение, — и азъ съ собствената власть, като прѣдседателъ, не ги искахъ. Доволни ли сте? Г-нъ Краевъ като подпрѣдседателъ е поискалъ тия свѣдѣния, и менъ ми се прѣпратиха. Моя длъжностъ е да ги съобща за свѣдѣние на Народното Събрание. Телеграфически прѣдседателствуващиятъ на Народното Събрание, г. Краевъ... (Д. Ризовъ: На какво основание е искалъ тия свѣдѣния? Ние тукъ лукова глава ли сме? Ние сме рѣшили съ 13 гласа срѣщу 12 да се анкетира изборътъ!) Г-нъ Краевъ е изпълнилъ длъжността си като подпрѣдседателъ на Народното Събрание. Телеграмата е такава: „Споредъ искането на подпрѣдседателя на Народното Събрание, г. Краевъ, извѣстявамъ ви, че по даденитѣ свѣдѣния отъ техническата власть по завеждане на пѣтната повинностъ въ натура въ Станимашка околия, на 7 октомврий сж изгзали на работа по шосето двама души повинничари отъ Станимака, шесть души отъ Горно-Арбанаси, тройца отъ Червентъ, единъ отъ Долно-Арбанаси и двама отъ Долни-Водентъ. 14.902. Управителъ: Н. Марковъ.“ Резолюция на подпрѣдседателя г. Краевъ: „Въ провѣрочната комисия“. Дадена ми е и азъ я чета на васъ, г-да, понеже комисията нѣмаше друго засѣдание. Значи, отъ Долно-Арбанаси е имало него денъ, на 7 октомврий, единъ работникъ, отъ Горно-Арбанаси шестима, отъ Червентъ трима, а по пѣлото шосе на 7 октомврий сж работили само 12 души. (Д. Ризовъ: А на 6-й, 5-й, 4-й, 3-й?) Азъ ще говоря, безъ да Ви отговарямъ.

Прѣдадоха ми и извлечение отъ рапорта № 14.779 на Пловдивския окръженъ управителъ, отъ 22 октомврий 1901 г., до г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. (Н. Козаревъ: Кой Ви го прѣдаде, г-нъ

докладчикъ, ако е възможно?) Прѣдаде ми го избраникътъ г. Кочо Калчовъ. (А. Краевъ: Азъ го изискахъ! — Н. Козаревъ: Отъ Министерството е взетъ безъ изходящъ номеръ отъ г. подпрѣдседателя Краевъ.) Довѣрявамъ напълно на Вашитѣ свѣдѣния, безъ да ги оспорвамъ.

А. Урумовъ: При Гендовичовия изборъ, когато се прѣдставѣше по една книжка, непрѣмънно се искаше да се отлага докладването, за да се произнесе провѣрочната комисиия и провѣрочната комисиия се произнасяше по всѣка една. Струва ми се, че не трѣбва да се докладва изборътъ. Азъ възставамъ въобще противъ четенето на какви да е телеграми или рапорти, било въ полза на г. Калчова, или на други.

Докладчикъ М. Златановъ: Азъ ще чета, а вие ще гласувате.

Д. Ризовъ: Докладчикътъ на комисията трѣбва да докладва само онова, което комисията е рѣшила. Г-нъ Златановъ, повече ако искате да говорите, застанѣте тукъ!

Докладчикъ М. Златановъ: Г-нъ Министъръ-Прѣдседателъ! Поиска да му се дадатъ тия свѣдѣния и азъ съобщавамъ отдѣ сж постигнали. Бждѣте спокойни! Прѣдложете да се повърне дѣлото въ комисията — ето кое е право.

А. Урумовъ: Ти нѣмашъ право да ги четешъ тукъ!

Докладчикъ М. Златановъ: Тукъ се говори на „Ви“ а не на „ти“. (Смѣхъ.)

Управителътъ е ходилъ по заповѣдъ на г. Министра въ Конупската околия. Правилъ е нѣкакви разпитвания, които и за мене нѣматъ никаква цѣна. Разпитвалъ е кметовѣтѣ. (А. Урумовъ: Моля, г-нъ прѣдседателю, да запрѣтите на докладчика да докладва нѣща, които не сж четени въ комисията!)

Докладчикъ М. Златановъ: Г-нъ прѣдседателю! Имамъ думата, запазѣте ми правото да говоря!

Прѣдседателътъ: Моля ви се, г-да, недѣйте прѣкъсва!

Д. Ризовъ: Като докладчикъ ли говорите, или като депутатъ?

Докладчикъ М. Златановъ: И тѣй, и инакъ. (Смѣхъ.)

Д. Ризовъ: Работи, които въ Радославо во време сж ставали, вие ги повтаряте. Запазѣте достопието на това Събрание! Ако Министъръ-Прѣдседателътъ иска свѣдѣния, идѣте на стола му и ги дайте! Недѣйте ги чете като докладчикъ! Що за усърдие! Много подозрително!

Докладчикъ М. Златановъ: Управителътъ е ходилъ, изпитвалъ е кметовѣтѣ, любопитенъ да знае защо не идвало населението на избора. Тѣ сж дошли и се върнали, като ги било страхъ да ги не биятъ. Това е съдържанието. И се мъчи окръжниятъ управителъ да каже, че прѣдписанието за пѣтната повинностъ не е побъркало на хората да дойдатъ въ деня на избора.

Д. Ризовъ: Туй не е работа на окръжния управителъ — той да състави рѣчици, — а е наша работа. Моля г. прѣдседателя, съгласно чл. 19 отъ правилника, да забѣлѣжи на г. докладчика, че той трѣбва да докладва само това, което е рѣшила комисията.

Н. Козаревъ: Той не е докладчикъ. Насила е вземалъ дѣлото да го докладва!

Докладчикъ М. Златановъ: Това е, което давамъ за допълнение на ония свѣдѣния, които порано ви казахъ. На г. Козарева отговарямъ, че азъ съмъ прѣдседателъ на комисията и мое право е да докладвамъ, който изборъ искамъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Дълженъ съмъ да поправи една неистина, която г. Урумовъ изказа прѣдъ васъ. Тя е, като че ли нарочно околийскиятъ началникъ въ Станимака е издалъ туй прѣдписание, като че нарочно искалъ да пакости на избора. Азъ ви заявявамъ, че окръжното на околийския началникъ е издадено вслѣдствие едно окръжно на окръжния управителъ, а моятъ колега, г. Бѣлиновъ, ми казва сега, че прѣдписанието на окръжния управителъ е издадено на основание негова една заповѣдъ. Веднага прибавямъ, обаче, че окръжниятъ управителъ въ своето циркулярно е казалъ, че за ония околии, дѣто ще ставатъ избори, трѣбва да се има прѣдъ видъ опрѣдѣленieto на чл. 41 отъ избирателния законъ. Свѣдѣнията, изложени въ рапорта, който ви събщи г. Златановъ, сж събрани по моя заповѣдъ. Пръвъ пакъ въ провѣрочната комисиия чухъ, че е имало издадено такова едно окръжно отъ околийския началникъ да отбиватъ отъ избирателитѣ пѣтната имъ повинностъ нѣколко дена прѣди избора. Казаха ми тѣй сжщо, че околийскиятъ началникъ билъ взелъ нѣкакви пари отъ г. Калчова. Но, струва ми се, самъ г. Урумовъ твърдѣше тогава прѣдъ мене — мисля, той да ми каза тия работи, — че хора сж видѣли околийския началникъ, когато е вземалъ паритѣ въ контората на г. Калчова. (А. Урумовъ: Пакъ го твърди!) Когато се научихъ за тия работи, счетохъ се длѣженъ да дамъ заповѣдъ на окръжния управителъ да отиде самъ въ Станимака да провѣри дали тия съобщения сж вѣрни или не. Окрѣжниятъ управителъ слѣдъ провѣрката ми донася, че нито неговото окръжно, нито онова на околийския началникъ сж сжщинската причина, за да се не явятъ много избиратели на избора;

окръжният управител установил, че имало хора, действително, които са работили дори на 7 октомврий на пята. Кметовете на ония именно общини, които се споменават — ако се не лъжа, Долно и Горно-Арбанаси и Червен — са заявили: „Ние въ тази околия сме научени да отиваме на изборът за да ни бият; страхът ни беше да отидем за да не ни бият пакъ и затова не отидохме“.

Относително паритът, окръжният управител казва, че това нѣщо не може да се провери, но че той се научил какво 3—4 мѣсеца по-рано, наистина, околийският началник е заемалъ отъ единъ станимакалия пари, за да си купи конь — знаете, че всѣки околийски началник е длъженъ да има конь, — но че тѣзи пари началникътъ вече билъ върналъ. (И. Московъ: Ами защо го уволнихте, г-нѣ Министре?) Направихъ разпореждане да се уволни, защото се възмутихъ, че единъ околийски началник не знае опрѣдѣленията на чл. 41 отъ избирателния законъ.

А. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми е правило впечатление твърдѣ неприятно, че почти по всѣки изборъ, станалъ въ Конушката околия, са постѣпвали много дълги и обсицани съ хиляди подписи контестации. Рѣдко се е случвало да стане въ тази околия изборъ, който, наймалко, да не е анкетиранъ, и вече нѣколко избори въ послѣдното десетилѣтие са били касирани:

Г-нѣ Константинъ Калчовъ ми е личенъ приятелъ отъ дълго врѣме, защото сме имали честта въ нѣколко Народни Сѣбрания да бъдемъ колеги; но съ него не съмъ ималъ абсолютно никакво вземане-даване — нито ми е заемалъ, нито му съмъ длъженъ, нито ми е заемалъ, нито му дължа, нито имамъ намѣрение да заемамъ, нито желая да му дължа. (Д. Ризовъ: То не се знае. Ние сме сиромаси хора и въ бъдѣще може да поискаме). Моля! Азъ имамъ достатъчно кредитъ въ своето мѣстожителство и по-близки мѣста, за да си удовлетвори нуждитъ, та нѣмамъ нужда да прибѣгвамъ до заеми отъ Пловдивъ. Ако казахъ всичко това, г-да, то е, защото считамъ необходимо да го кажа, прѣдвидъ подозрѣнията, които се хвърлиха слѣдъ рѣчта на г. Урумова за всички, които биха имали нѣкакво съприкосновение, даже приятелство, ако щете, съ г. Константина Калчовъ; макаръ послѣдниятъ да е почтенъ човѣкъ.

Присѣдствувахъ, г-да, случайно въ проверочната комисия, когато и този пътъ се проверяваше Конушкиятъ изборъ. И тъкмо когато щѣха да гласуватъ, направи ми впечатление, че проверочната комисия ще раздѣли избора за г. Калчова отъ оня за г. Епитропу — прѣобладаващото мнѣние беше, изборътъ да се утвърди, колкото се отнася до г. Калчова, а да се остави висящъ по отношение г. Епитропу, докато се проверятъ фактитъ въ постѣпилитъ по него контестации. Азъ веднага поискахъ позволение да направя една бѣлѣжка отъ чисто принципиално

гледище. Нѣкои отъ членоветъ на комисията не искаха да ми се даде думата, понеже беше напреднало врѣмето, но прѣдсѣдателътъ на комисията ми я даде, понеже болшинството каза: „нека чуемъ“. (М. Златановъ: Азъ я не давахъ, но казахъ: „да го чуемъ“!) Това е незначителна подробностъ. Казахъ имъ, че изборътъ или е правиленъ въ своята цѣлостъ, и, слѣдователно, трѣбва да се утвърди и за двамата, или, ако не е правиленъ, е опороченъ, и трѣбва да се касира. Може да стане дѣлене при гласуването само за избранитъ кандидати, когато са повече отъ единъ, ако е възбуденъ въпросъ за тѣхната избираемостъ, за личнитъ имъ качества. И помолихъ комисията да вотира общо по избора — или за касиране, или за утвърдяване, или да стане анкета. Проверочната комисия постанови да се извърши анкета. Заинтересувахъ се да узная, какви факти ще проверява анкетата. И ми се каза отъ г. Златанова и др. членове на комисията, че ще се провери: вслѣдствие разпореждането на околийския началникъ да отидатъ данъкоплатцитъ да изпълнятъ пѣтната си повинностъ въ натура прѣзъ прѣдизборния периодъ, дали и колко избиратели не са могли да упражнятъ избирателното си право. Азъ се почудихъ. Рѣкохъ си: този фактъ най-лесно може да се провери по телефона или по телеграфа, безъ да има нужда отъ да се праща специална анкетна комисия, която да търси хората, или да прави справки въ регистритъ, въ книжата, които е длъжна да държи техническата властъ. И веднага, въ сѣщия день, по телефона отъ прѣдсѣдателския кабинетъ поискахъ да ми се даде да говоря съ Пловдивския окръженъ инженеръ. Показа се, че той нѣмалъ телефонъ. Секретарътъ на Пловдивския окръженъ управител се яви и ми каза, че е при него окръжниятъ инженеръ. Попитахъ: държатъ ли се у васъ свѣдѣния за лицата, които отбиватъ пѣтната си повинностъ въ натура? Отговори ми се утвърдително, че се държатъ регистри. — Можете ли съобщити отъ цѣлата Конушка околия прѣзъ днитъ отъ 2 до 7 октомврий включително колко и отъ кои именно села са отбивали въ натура пѣтната си повинностъ? Обѣщаха, че ще ми съобщятъ пакъ по телефона. Въ присѣдствието на г. началника на канцеларията при Народното Сѣбрание, изслушахме слѣдующитъ свѣдѣния по телефона, дадени отъ самия Пловдивски окръженъ управител. (М. Такевъ: Отдѣ познахте, че е окръжниятъ управител?) Той самъ се обиди. Трѣбва да кажа, че азъ лично само единъ пътъ съмъ се разговарялъ съ него. (М. Такевъ: Може да се яви разсипниятъ!) Тия сѣщи свѣдѣния се подкрѣпиха и съ официалната телеграма отъ окръжния управител. (Д. Ризовъ: Ами кой Ви опѣлномощи да искате тия свѣдѣния?) Ще обясня и ще искамъ Сѣбранието да се произнесе за моята постапка като подпрѣдсѣдател на Камарата. Азъ имамъ случай и другъ пътъ да Ви моля, г-нѣ Ризовъ, да нѣмате стремлението Вие да давате направление, Вие да дирижирате дѣятелността на членоветъ на

Народното Събрание. (Д. Ризовъ: Но Вашите обязанности тукъ не сж правилни!) Ще питаме Събранието и, ако то е съгласно съ Васъ, нѣма да бѣда на мѣстото, което ми е повѣрило.

И тъй, г-да, ми се съобщи, че отъ цѣлата Конушка околия сж отбили пѣтната си повинностъ въ натура данъкоплатци отъ Станимака, Конушъ, Воденъ, Пранга, Долно и Горно—Арбанаси, Червенъ и Долни-Воденъ — значи, отъ града и отъ седемъ села. Отъ Станимака сж работили: на 2-й — 21 души, на 3-й — 36, на 4-й — 36, на 5-й — 43, на 6-й — 55, на 7-й — нито единъ. Отъ Конушъ: на 2-й — 2, на 3-й — 4, на 4-й — 4, на 5-й — 2, на 6-й — 2, на 7-й — ни единъ. Отъ Горни-Воденъ: на 2-й — 11, на 3-й — 17, на 4-й — 19, на 5-й — 11, на 6-й — 12, на 7-й — ни единъ. Отъ Пранга: на 2-й — 3, на 3-й — 4, на 4-й — 4, на 5-й — 4, на 6-й — 1, на 7-й — ни единъ. Отъ Долно-Арбанаси: на 2-й — ни единъ, на 3-й и 4-й — пакъ ни единъ, на 5-й — само 1, на 6-й — тоже единъ и на 7-й — само единъ. Отъ с. Горно-Арбанаси: на 2-й — 3, на 3-й — 5, на 4-й — 7, на 5-й — 9, на 6-й — 8, на 7-й — 6. Отъ с. Червенъ: на 2-й — 4, на 3-й — 6, на 4-й — 6, на 5-й — 6, на 6-й — 5, на 7-й — 3. И най-сетнѣ, отъ с. Долни-Воденъ: на 2-й — ни единъ, на 3-й — 2, на 4-й — 3, на 5-й — 4, на 6-й — 6, а на 7-й — 2. (А. Урумовъ: Какъ смѣтате? Може ли на 6-й да работятъ и на 7-й да отидатъ да гласоподаватъ?) То е другъ въпросъ. Менѣ ми се обясни, г-нъ Урумовъ, че това шосе е било отъ Пловдивъ до Станимака. Трѣбвало да работятъ отъ Станимака къмъ Пловдивъ, на едно близко мѣсто до онова, дѣто е трѣбвало да гласоподаватъ. (А. Урумовъ: Обаче, секцията е била въ селото!) Моля ви, г-да прѣдставители, какво значение биха имали тия свѣдѣния за Народното Събрание, какво значение би ималъ този фактъ за самия изборъ, оставямъ да го оцѣни всѣкой отъ васъ. Азъ помислихъ, че провѣриването на този фактъ, както ви обяснихъ и по-рано, може да стане по телефона или по телеграфа по-скоро, еднакво точно, по-евтино и по-лесно, нежели чрѣзъ специална анкета, която въ всѣки случай ще коштува доста разности. Щомъ ми ги съобщи по телефона, азъ помолихъ още тогава окръжния управителъ, телеграфически съ официална депеша да съобщи до Народното Събрание сѣщитѣ свѣдѣния, които ми съобщи по телефона. Вслѣдствие на това той отпрати до Народното Събрание телеграмата си № 14.902, съ копие до Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, която ви прочете г. докладчикътъ на провѣрочната комисиия. Подиръ това, обаче, азъ помислихъ, че е въ интереса на работата да се узнаятъ и имената на лицата, които сж отбивали пѣтната си повинностъ въ натура прѣзъ тия дни. Окрѣжниятъ управителъ заедно съ Пловдивския инжениеръ ме потърсиха по телефона, за да ми ги кажатъ; но азъ прѣдседателствувахъ въ туй врѣме, и, вслѣдствие на това, изпратихъ началника на канцеларията, комуто съобщили и имената. Ето бѣ-

лѣжката на началника на канцеларията. Въ тая бѣлѣжка сж имената на лицата, които сж отбивали пѣтната си повинностъ въ натура на 7-й того. (Н. Козаревъ: По телефона ли дадоха тѣзи свѣдѣния?) Да, по телефона. Но, ако е нужно, може да се поискатъ и телеграфически; нѣщо повече, и самитѣ оригинални вѣдомости може да се изискатъ. Отъ тѣхъ ще може да се направи провѣрка и да се види: дали измежду тия лица нѣма нѣкои отхѣтнати въ списъка, като гласоподавали на 7 октомврий, когато се е произвеждалъ изборъ, за да можете да си съставите едно правилно заключение дали отбиването на пѣтната повинностъ на сѣщитѣ лица на 7 октомврий имъ е попрѣчило да упражнятъ избирателното си право или не. (А. Урумовъ: Обяснѣте, защо избирателниятъ законъ иска 5 дена по-рано да се освобождаватъ отъ отбиване на пѣтната повинностъ въ натура?) За да бѣдатъ свободни да участвуватъ въ политически събрания, да правятъ избирателни обиколки и т. п. (Д. Ризовъ: Като работятъ три дена, може ли да отидатъ на изборъ?) Азъ Ви питамъ, г-нъ Ризовъ: Народното Събрание, ако приеме рѣшението на провѣрочната комисиия, да се прати анкета въ Конушката околия, какво ще направи? Нали ще провѣри сѣщитѣ? Вие виждате, че кметътъ на една община е казалъ въ удостовѣренieto, че голѣма частъ отъ жителитѣ на неговата община сж отишли да отбиятъ пѣтната си повинностъ. (И. Московъ: Това се потвърждава!) Не се потвърждава. (И. Поповъ: Провергава го административната власт!) Отъ най-компетентната властъ се опровергава. Кметътъ трѣбваше да каже, кои именно избиратели сж отбивали пѣтната си повинностъ въ този день, а не да се задоволява съ общата фраза: „отидохъ и работиха“.

Вие виждате, прочее, г-да прѣдставители, отъ това, което ви разправихъ, че азъ съмъ искалъ да направя самъ една анкета, за да услужа на провѣрочната комисиия и на Народното Прѣдставителство, за да се прѣдотврати изпращането на специална анкета, което е съприжено съ голѣми разности въ тежестъ на държавното съкровище. И, щомъ като се получиша телеграфическитѣ свѣдѣния, азъ нѣмаше кому да ги съобщя, освѣнъ на прѣдседателя на провѣрочната комисиия, който е г. Златановъ. Това и направихъ.

Колкото се отнася до извлечението отъ рапорта на окръжния управителъ до г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, ще ви обясня слѣдующето. Азъ узнахъ за сѣществуването на подобенъ рапортъ, не помня отъ кого, и попитахъ главния секретаръ, г. Т. Василиева, има ли такъвъ рапортъ и може ли да го съобщи на прѣдседателството на Народното Събрание. Г-нъ главниятъ секретаръ каза, сѣ по телефона, че има, но че не може да го съобщи безъ разрѣшение отъ г. Министра; каза, че ще пита г. Министра и, ако позволи, ще прати извлечение или прѣписъ. Казахъ му, че ако г. Министрътъ разрѣши, да ми изпрати само извлече-

ние отъ рапорта, колкото се отнася да Конушкия изборъ. Наскоро ми съобщихъ: „Г-нъ Министерътъ разрѣши и азъ ви го пращамъ“. Понеже г. Калчовъ се интересувахе да знае всичкитѣ книжа по своя изборъ, па и всѣки прѣдставителъ има право да изучи дѣлото и да се приготви да пледира по избора, даде му се да го прочете. Ето по коя причина му е даденъ. Слѣдъ като г. Калчовъ го е прочелъ, далъ го е пакъ на прѣдсѣдателя на комисията, г. Златановъ, който ви го докладва.

Въ това, г-да народни прѣдставители, се състои и ограничава моята дѣятелностъ по провѣрката на нѣкои данни по Конушкия изборъ. Заявявамъ ви, че въ случая сж били чужди на мене всѣкакви други съображения, освѣнъ желанието да направя една услуга на Народното Прѣдставителство, да се хвърли, колкото е възможно, по-голяма свѣтлина по изборното дѣло и да се избѣгне една анкета, ако такава се окаже излишна. И понеже моята дѣятелностъ въ тая смисълъ не се подобрява отъ нѣкои г-да отъ лѣвицата — (Н. Поповъ: Отъ г. Ризова само!) не само отъ г. Ризова, но и отъ центра, — които казаха, че работата на прѣдсѣдателя е друга, а не тази, азъ ви заявявамъ, че нѣма да заема подпрѣдсѣдателското си мѣсто, докато Народното Собрание не се произнесе: счита ли правилна тая ми постѣпка или не. (Д. Ризовъ: Послѣ ще се обѣщешъ въ мантия и посрѣдъ ржкоплѣскания ще дойдешъ тукъ!) Никакво ржкоплѣскане, г-нъ Ризовъ, не желая. Ако вие не подобрите това мое дѣйствиe, ще чакате моята оставка. (Д. Ризовъ: Голѣмъ калепиръ! Ще пропадне България. — Министеръ-Прѣдсѣдатель Н. Каравеловъ: Нѣма защо да обиждате г. подпрѣдсѣдателя!) Г-нъ Ризовъ! Позволѣте ми да бѣда по-честолубивъ отъ Васъ.

Д. Христовъ: Г-да прѣдставители! Азъ нѣмаше да говоря по избора, станатъ въ Конушката околия, ако не бѣше нужнo да установи единъ фактъ. Съжалявамъ, че при докладването на изборитѣ у насъ се практикува по нѣкога такава практика, която, позволѣте ми да кажа, не особено е приемлива поне за насъ. Азъ бихъ искалъ, при докладването на изборитѣ, всички ония обстоятелства, всички ония факти, които сж били наредъ въ разискванията на провѣрочната комисия и които изчерпватъ въпроса, да бѣдатъ съобщавани. Г-нъ докладчикъчъ ще ме извини, ако му направя една бѣлѣжка, че той не съобщихъ всичко онова, което имаше въ знание у себе си, макаръ че тия факти, които по-късно се получиха, не сж били разисквани въ комисията. Г-нъ докладчикътъ си наложи резерва за възраженията, които можеха да му се направятъ отпослѣ. Макаръ че има удостоверения отъ нѣкои общини, че голѣма частъ отъ избирателитѣ на тия общини сж били заставени да отидатъ да отбиятъ пжтната си повинностъ въ деня на избора, той, г. докладчикътъ, не ни съобщихъ подробно тия свѣдѣния, като е прѣдполагалъ навѣрно, че ще получи възражение, и слѣдъ туй да отговори.

Съ тази бѣлѣжка, направена на г. докладчика, азъ прѣминавамъ да кажа нѣколко думи по избора, който ни занимава.

Доколкото моитѣ съобщения се простиратъ, сумата — най-напрѣдъ ще захвана оттукъ, — която е въ игра въ тоя изборъ, не е била дадена на околийския началникъ отъ нѣкое неизвѣстно лице, отъ Станимашки граждани, но доколкото менѣ е извѣстно, тази сума на околийския началникъ е била дадена отъ одного отъ избранитѣ, и ми се струва, отъ г. Епитропу. И, макаръ тази сума да не играе голѣма роль, длженъ съмъ да я покажа, като характеристика, толкозъ повече загуй, защото този фактъ е констатиранъ и въ единъ отъ официалнитѣ рапорти на окръжния управителъ до надлежното му началство. Ако, прочее, сумата отъ 350 фр. пари, констатирана и установена отъ една официална властъ — отъ рапорта на окръжния управителъ, въ случая, до неговото по-висше началство — ако, казвамъ, тая сума е констатирана и е въ игра въ избора, ми се струва, че околийскиятъ началникъ на всѣки случай не отъ високо морални побуждения се е ржководилъ при изпълнение своитѣ обязанности — а тѣ не могатъ да бѣдатъ други, освѣнъ за съхранението реда и тишината, — не се е ржководилъ, казвамъ, отъ други мотиви, освѣнъ такива, които азъ ще квалифицирамъ като не особено високоправствени.

Не ще съмнѣние, че възражението, което се прави, какво не голѣма частъ отъ избирателитѣ сж отишли да отбиятъ своята пжтна повинностъ между километритѣ 9 и 15 по шосето Станимака—Пловдивъ, е имало особена голѣма важностъ, защото, казватъ, разликата въ гласоветѣ, поне за единия кандидатъ, е толкозъ голѣма, че, даже ако тази принудителна мѣрка не бѣше употребена, пакъ окончателниятъ резултатъ, макаръ само за единия избраникъ, нѣмаше да бѣде измѣненъ. И онѣзи, които утвърждаваха тия факти, които изтъкваха тия цифри, се основаваха на два официални документа, първиятъ отъ които е съобщението на околийския началникъ на техническото бюро, или на техническата комисия, за онѣзи лица, които сж отбивали своята пжтна повинностъ на 5, 6 и 7-й; а другитѣ цифри излизатъ или се изтъкватъ отъ специалния рапортъ, който е билъ прѣдставенъ отъ окръжния управителъ на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, доколкото ми е извѣстно.

Г-да народни прѣдставители! Позволѣте ми да се осъмня въ автентичността на тия показания, да се осъмня въ туй, че тѣ не прѣдставляватъ истинското положение, не сж огледало на онова, което е станало въ Станимашката околия на 7 октомврий. Причинитѣ и съображенията на това сж слѣдующитѣ.

Първиятъ отъ тия два официални документа, по своята дата, доколкото ми е извѣстно, е рапортътъ, изпратенъ отъ окръжния управителъ на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Въ този рапортъ окръжниятъ управителъ казва, че макаръ една частъ отъ

избирателитѣ да сж отбивали пѣтната си повинност на 5, 6 и 8 октомрий, затова че околийскитѣ началникѣ, може би, не е съблюдаилъ чл. 41 отъ избирателния законъ, сѣ таки числото на лицата, които сж отбивали пѣтната си повинност, е толкова малко, че не би указало влияние на резултата на избора.

Г-да народни прѣдставители! Азъ бихъ могълъ да се съглася съ аргументацията, вложена въ тия цифри, само при обстоятелството и при условията, че тѣзи цифри дѣйствително прѣдставляватъ фактическото положение на работата. Азъ се интересувахъ за избора въ Конушката околия и можахъ да почерпя слѣдующитѣ възражения, които ще направя на тѣзи официални данни, които се изтъкватъ въ рапорта на окръжния управителъ. Окрѣжниятъ управителъ, по едни или други причини, може би основателни, не е ималъ възможностъ да отиде въ съотвѣтствующитѣ села, тамъ именно, дѣто на избирателитѣ е било възпрѣпятствувано, може би по косвенъ пѣтъ, да гласоподаватъ, не е отишълъ тамъ да разслѣдва дѣлото, да анкетира самото положение, но той се е обърналъ къмъ околийския началникъ въ Станимака, и въ негово присѣствие сж повикани селянитѣ да даватъ свѣдѣния. Съ какво ще ме увѣрите, че отъ една страна моралниятъ натискъ, упражненъ отъ околийския началникъ, не е повлиялъ, още повече, когато околийскитѣ началникъ е замѣсенъ въ играта на този изборъ — съ какво, казвамъ, ще ме увѣрите, че подъ натиска на властѣта, съ която е облѣченъ околийскитѣ началникъ, онѣзи показання, които трѣбваше да нарисуватъ фактическото положение на работата, не сж дадени отъ страхъ отъ селянитѣ, които свѣдѣния послѣ окръжниятъ управителъ е прѣдставилъ официално съ рапорта си до г. Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи? Защото, ако ние не трѣбваше да допуснемъ това, то питамъ: какъ ние можемъ да излѣземъ отъ туй противорѣчие, въ което сме поставени, отъ една страна, отъ официалния рапортъ на окръжния управителъ до Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи, и, отъ друга страна, отъ тѣзи оплаквания, изложени въ констестацията, отъ една страна, и, отъ друга, въ специалнитѣ удостовѣрения на кметовѣтѣ на селскитѣ общини: Цървенската и Горно и Долно-Арбанаската и други. Въ тѣзи официални документи, издадени отъ кметовѣтѣ, които се намиратъ най-близо до избирателитѣ, въ тѣзи удостовѣрения казано е, не че сж отбивали пѣтната си повинност 2-ма или 5 души, но, напротивъ, въ тѣхъ е установено, че въ една община — Цървенската напр. — повечето избиратели сж отбивали пѣтната си повинност по шосето, че повече отъ 70 души сж отишли да отбиватъ пѣтната си повинност. Значи, удостовѣренията на общинскитѣ кметове, които имаме право да третираме като компетентни, ми се струва, че дохождатъ въ противорѣчие, въ разрѣзъ, съ официалния документъ на окръжния управителъ. И за да излѣземъ отъ това противорѣчие, азъ мисля, че нѣма другъ пѣтъ, освѣнъ този: като допуснемъ, че околийскитѣ

началникъ, въ канцеларията на когото сж били събирани тѣзи свѣдѣния, е упражнилъ — по силата на това обстоятелство, че е облѣченъ съ властъ — известно влияние, известно давление върху селянитѣ, които сж били повикани да дадатъ свѣдѣния по този изборъ и по отбиване на пѣтната повинност. Ето защо казвамъ азъ, че показаннята на окръжния управителъ, изложени въ неговия рапортъ, не могатъ да бѣдатъ мѣродавни въ случая, и че тѣзи свѣдѣния, ако искаме да ги вземемъ върни, не можемъ да ги вземемъ отъ другадъ, освѣнъ отъ удостовѣренията на общинскитѣ кметове.

Г-да народни прѣдставители! Има и друго едно обстоятелство, което ме шокира, което възбужда въ мене повече съмнѣние и което ме кара да мисля повече, че положението, което изпѣква прѣдъ васъ, е и право, и ще съотвѣтствува на дѣйствителното положение на нѣщата. То е слѣдующето. Доколото ми е известно, понеже се интересувахъ съ този изборъ, г. Калчовъ, единъ отъ избраницитѣ, бѣше казалъ, или бѣше заявилъ въ провѣрочната комисия, че той моли да се отложи разискването на неговия изборъ; той молѣ, щото провѣрочната комисия да се произнесе по този изборъ само тогазъ, когато се завърне отъ Пловдивъ, дѣто отиваше по частна работа. И веднага, въ логическа свръзка съ туй обстоятелство се намира единъ специаленъ рапортъ, който, ми се струва, по-късно се прѣдстави на провѣрочната комисия, а той е оня, въ който техническото бюро установява, че на 5—7 октомврий сж отбили пѣтна повинност малцина избиратели, и толкова малко, че, даже ако бѣха отишли да гласоподаватъ, пакъ окончателниятъ резултатъ на избора нѣмаше да се измѣни. (А. Краевъ: Далечъ отивате съ Вашитѣ подозрѣния! Никой не се бѣше сътилъ да пита техническата властъ! Това е направено по моя лична инициатива.) Това е логическа связь, която съществува между отиването на г. Калчова, единъ отъ избраницитѣ, и оня рапортъ, който се е изпратилъ отъ страна на техническото бюро. (Н. Козаревъ: Вѣрно!) Ако, г-да народни прѣдставители, има противорѣчие въ официалнитѣ документи на кметовѣтѣ — а ние не можемъ да не ги приемемъ за официални — и онзи, който е прѣдставилъ окръжниятъ управителъ, онзи, който е прѣдставилъ техническото бюро, ако, освѣнъ това, искаме да приемемъ, че събранитѣ свѣдѣния отъ едната и другата власти, техническата властъ и окръжниятъ управителъ, сж изпратени по околентъ пѣтъ и, слѣдователно, за насъ иматъ много по-малко значение, азъ мисля, че изборътъ въ Конушката околия, доколото и да не е било влияло въ голѣмъ размѣръ разпореждането на околийския началникъ за отбиване пѣтната повинност отъ избирателитѣ, азъ мисля, казвамъ, че този фактъ има особено значение. Ето защо не искамъ да говоря за малката разлика между избранитѣ и едного отъ пропадналитѣ кандидати; не искамъ да говоря затуй, защото, върху тази почва ако поставимъ нашитѣ разисквания, азъ мисля, ще отидемъ много

далечъ. Ние не можемъ да знаемъ влиянието, което е указало разпореждането на околийския началникъ, додѣ се е простирало, защото въ тѣзи разисквания, които станаха сега, нѣкои отъ г. г. прѣдговорившиятъ казаха, че това влияние не би могло да отвлѣче повече отъ 20—30 гласа, тогазъ когато документитѣ отъ общинскитѣ управления установяватъ, че тая цифра би могла да бѣде много по-голяма. Фактъ е, че околийскиятъ началникъ е прѣнебрѣгналъ изричното постановление на чл. 21 или чл. 41 отъ закона; второ, не е изпълнилъ всичкитѣ онѣзи обязанности, които му се налагатъ при изборитѣ; трето, че документитѣ, които сж прѣдставени и се намиратъ въ изборното дѣло, сж противорѣчиви и събирани по начинъ такъвъ, който не може да ни убѣди, че изразяватъ дѣйствителното положение на работата. Азъ казвамъ, че рѣшението на комисията при такова малко болшинство — 12 или 14 — е твърдѣ леко. И азъ мисля, че при наличността на тия факти, най-доброто рѣшение на комисията би било, ако изборътъ се касираше.

Г-нъ Краевъ направи и слѣдната забѣлѣжка. Той казва — като чете тѣзи официални данни, събирани по телефона — какво значение може да има за избора, ако на 5 октомврий сж отбили трима или петъ души пѣтната повинност и на 7-й само двама или трима души. Г-да народни прѣдставители! Този фактъ самъ по себе си показва едно, че законътъ не е билъ запазенъ, не е билъ съблюденъ отъ страна на околийския началникъ — а това доказателство е, може би, най-подозрителенъ мотивъ отъ негова страна — и второ, че свѣдѣнията, които сж били събирани по телефона, идатъ въ противорѣчие съ ония свѣдѣния, които азъ ви казахъ. И сега, като туримъ въ свръзка обстоятелството, че г. Калчовъ е заминалъ въ Пловдивъ, и тия свѣдѣния, които сж дадени официално, азъ намирамъ, че неговитѣ възражения не сж основателни. За насъ не е важно, малко или много души сж отишли да отбиватъ пѣтната повинност; за насъ е важно обстоятелството, че въ деня на избора и 4—5 деня прѣди избора, въпрѣки изричното прѣдписание на закона, сж били правени въ прѣка или косвена форма репресивни мѣрки, и тия репресивни мѣрки не можеха да гонятъ друга цѣль, освѣнъ измѣнение резултата на избора.

При тия налични данни, казвамъ, азъ свършвамъ, като правя заключение, че изборътъ въ Конушката околия не е правиленъ и че анкетата, която вие ще изпратите, ще констатира сжщитѣ тия факти, понеже ще се обърне къмъ сжщитѣ тия лица — кметовѣтѣ, — и че, слѣдователно, изборътъ трѣбва да се касира.

Министъръ М. Сарафовъ: Искамъ да направя една забѣлѣжка на г. Христова. Той говори за рапорта на окръжния управителъ въ смисълъ, като че ли окръжниятъ управителъ се мѣси въ избора и като че ли съ рапорта си той защищава избора, като че ли казва, какво избирателитѣ, които сж

отишли да работятъ на шосето, и да сж били гла-соподавали, не би могли да повлияятъ за да се измѣни резултатътъ на избора. Това нѣщо нито окръжниятъ управителъ е получилъ отъ мене заповѣдъ да го прави, нито той го е направилъ, нито пъкъ въ рапорта става дума за него. Окръжниятъ управителъ се държи строго обективно и е изпълнилъ една заповѣдъ, която съмъ далъ. Той казва: отидохъ въ Станимака, видяхъ кметовѣтѣ селски — споменава кои — съ свѣтниците имъ заедно, питахъ ги: какво знаете по тази работа, и излага какво чулъ отъ тѣхъ. Той не е зналъ, че за това нѣщо ще се говори въ Народното Собрание, нито е могълъ да знае, че това ще има нѣкакво значение за избора. Доколко окръжниятъ управителъ е обективенъ въ това отношение се вижда и това обстоятелство, че питалъ тримата кметове, които сж дали удостоверенията по искане на едного отъ избирателитѣ, и казва въ рапорта си, че кметовѣтѣ се сжщатъ да сж издали удостоверения въ смисълъ такава: единъ казалъ, че отишли 6 души на работа, а пъкъ другъ отговорилъ: „азъ казахъ, че не отидоха другитѣ, но не опрѣдѣлихъ колко сж отишли да изпълнятъ пѣтната си повинност и колко сж отишли да гласоподаватъ.“

Азъ искахъ туй да възстановя, за да не се мѣси името на администрацията въобще въ тия избори.

А. Урумовъ: Истина ли е, че въ рапорта си казва, че Епитропу е далъ пари?

Министъръ М. Сарафовъ: Да, това е вѣрно — споменава се за нѣкакви 350 л. Азъ ви го казахъ. Казва, че сж взети прѣди 3—4 мѣсеца и своеврѣменно сж повърнати на кредитора.

А. Урумовъ: Значи, тѣ сж онѣзи пари, за които азъ споменахъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Не знаа. То е ваша работа. За това азъ не се мѣся.

Н. Козаревъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ това, което каза почтениятъ прѣдставителъ г. Христовъ, на мене малко остава да кажа. Азъ взехъ думата, да дамъ нѣкои обяснения върху личността на околийския началникъ въ Станимака, Владимиръ.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ мисля, че за умрѣлитѣ нѣма защо да се говори.

И. Московъ: Нѣма нужда.

Министъръ М. Сарафовъ: Най-послѣ, ако обичате да се занимавате съ личности, нѣмамъ нищо.

Н. Козаревъ: Азъ мисля, че ако почитаемото Собрание мисли, че прѣдставлява това интересъ, може да се занимае и съ личността. Защото, г-да

прѣдставители, ние всѣкога, когато сме се произнасяли за редовността на извѣстенъ изборъ, гледали сме дали сж имали нѣкаква възможность било шайкитѣ, било властѣта да попрѣчатъ на избирателитѣ да могатъ да гласоподаватъ. Сега, въ дадения случай питамъ: защо е чл. 41 отъ избирателния законъ повелителенъ по отношение на властѣта? И ако по единъ положителенъ начинъ се установява, че една извѣстна частъ отъ избирателитѣ на Конушката околия, вслѣдствие разпореждането на властѣта, на околийския началникъ, не сж могли да отидатъ въ дѣния на избора да упражнятъ своето право, то е, че властѣта е стѣпкала чл. 41 отъ избирателния законъ. И, като е стѣпкала правата на избирателитѣ, пита се: може ли да става дума, че този изборъ не е опороченъ? Азъ мисля, че никаква анкета не трѣбва да става, а направо изборътъ трѣбва да го сметемъ, че е опороченъ и да бжде касиранъ. Защото, ако не уважимъ това нѣщо въ случая и ако не касираме този изборъ — па не само това, но да не се задоволимъ само съ касирането, а да поискаме отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи и даването подъ сѣдъ на околийския началникъ, защото, вслѣдствие разпореждането на г. Министра на Обществениѣ Сгради, окръжниятъ управителъ е далъ окръжно въ цѣлия свой окръгъ и е прѣдписалъ изрично на околийскитѣ началници, че въ ония околии, дѣто има да се правятъ избори, да се съблюдава чл. 41 отъ избирателния законъ, — значи, въ дадения случай Станимашкиятъ околийски началникъ, при пълно съзнание на работата, умишлено е искалъ, така да се каже, да попрѣчи на извѣстна частъ отъ избирателитѣ на Конушката околия да не могатъ да упражнятъ своето избирателно право. Самиятъ този фактъ е достатъченъ, г-да народни прѣдставители. Не е важно тукъ дали 50 души избиратели не сж могли да упражнятъ избирателното си право, или сж 5 или двама. Дѣйствително, споредъ официалната телеграма отъ Пловдивъ се установява, че на 7 октомврий сж работили само 12 души и нѣкои сж работили на 6 и на 5-й, но на това ние не можемъ да се довъримъ, защото не е установено. А не можемъ да се основемъ и на тия свѣдѣния, които сж добити чрѣзъ подпрѣдсѣдателя г. Краевъ, по телефона отъ Пловдивъ, защото въпросъ е дали се е явилъ на телефона самъ окръжниятъ управителъ, или се е явилъ нѣкой отъ неговитѣ служащи. Даже въ дадения случай азъ мисля, че при тия данни г. докладчикътъ би трѣбвало — при всичко че не е той докладчикъ на избора, защото по-рано г. Емануилъ Начевъ бѣше докладчикъ, — негова длѣжностъ бѣше, прѣди да внесе доклада тукъ, да внесе тия нови данни въ провѣрочната комисиия. За да не бждемъ упрекнати, споредъ моето разбиране, че ние при явното тѣпчене на избирателния законъ, считаме избора за правиленъ и редовенъ, самото това обстоятелство, споредъ мене, ни заставлява и ние сме принудени да касираме Конушкия изборъ. Анкетата, споредъ мене, е из-

лишна, понеже е констатирано чрѣзъ официални данни, че чл. 41 отъ избирателния законъ е нарушенъ, и ние не можемъ да вдигнемъ рѣка за утвърдението му.

Ето защо, азъ поддържамъ напълно прѣдложението на г. Христова и съмъ за касирането на избора.

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: Ако има на свѣта нѣщо, съ което толкова да се злоупотрѣбява — и у насъ може би повече, отколкото другаде — то е съ думата „факти“. Всички говорятъ съ факти. Помнѣте хубаво, че лъжливи факти има 5—10 пѣти повече, отколкото лъжливи мнѣния. Всички викатъ за факти. Първата позиция, която искаха да заематъ сега, е тая, че се основаватъ на факти, а втората — това, което повтарятъ постоянно юриститѣ, глупавата доктрина... „Fiat justitia et pereat mundus.“ За какъвъ дяволъ ще ни е justitia-та, ако mundus'ътъ пропадне. Насъ ни интересува, фактически тия хора избрани ли сж, или не сж избрани. Намъ ни казватъ, че, ако самата властъ, ако околийскиятъ началникъ е насилить и даже само на единъ човѣкъ да е попрѣчилъ да упражни правото си, ние трѣбва да касираме избора. Тая точка зрѣние е най-фалшивата. Ние трѣбва околийския началникъ да го накажемъ — съгласенъ съмъ за това съ васъ, ако само на одного да е попрѣчилъ, но още отъ това не слѣдва, че изборътъ е правиленъ или неправиленъ, ако е попрѣчено на единъ човѣкъ или на 20 души. Ако е попрѣчено на 20 души, а пѣкъ избраниятъ е избранъ съ 200 гласа повече, то на какво основание ще карате хората изново да гласоподаватъ? Околийскиятъ началникъ по всичко се вижда, че е направилъ злоупотребуване, и хубаво е направено отъ страна на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, че го е отчислилъ, па, ако искате, може да го дадете и подъ сѣдъ, но не виждамъ защо ще касирате избора?

Нѣкои извиха съмнѣние, че окръжниятъ управителъ е излъгалъ. Това е вече много голѣмо нѣщо. Единъ окръженъ управителъ, човѣкъ почтенъ, какъвто е г. Марковъ, така лесно да си позволи да пише невѣрни нѣща, не вѣрвамъ да го направи. Вѣроятно е, че той е разпиталъ и не е могълъ да се увѣри, като на какво число хора е било попрѣчено да гласоподаватъ, затова ви казва, че тѣ сж 10—12 души. Хубаво, но избраницитѣ иматъ повече гласове. Други доказателства ние нѣмаме. Затова, че околийскиятъ началникъ ималъ голѣмо морално влияние, за да способствува да се избератъ г. Калчовъ и г. Епитропу, а да не се избере г. Лилковъ, азъ да ви кажа: нищо по-зло нѣма отъ пропаднали кандидати; всички пропаднали кандидати събиратъ безразборно всевъзможни кпюки. Увѣренъ съмъ, че неговитѣ другари-кпюкари сж дошли и му сж пошепнали на ухото за утѣшение: ето това е станало, онова станало; а когато провѣрите, нищо не излиза. Азъ моли Народното Собрание за касирането на избора даже да не става дума, защото ще бжде тоже единъ прецедентъ много

лошъ. Ще се намѣри единъ глупавъ околийски началникъ, който, може би, да направи такива нѣща. Азъ виждамъ, че сегашниятъ началникъ не добръ е направилъ и, сѣ едно, трѣбва да се махне такъвъ околийски началникъ, но да касираме избора нѣма си мѣстото. И да говоримъ съ такава увѣреностъ и настойчивостъ, че околийскиятъ началникъ даже на единъ човѣкъ да е попрѣчилъ, трѣбва да касираме избора, това не може да го направимъ. Ние по-човѣшки трѣбва да гледаме на въпроса; ние трѣбва да гледаме наистина ли това е могло да повлияе — дѣто отъ селата Червенъ, Долно-Арбанаси, Горно-Арбанаси и другитѣ села не сж отишли нѣкои да гласоподаватъ, — защото не е извѣстно, ако биха гласоподавали, дали щѣше да бѣде другъ резултатътъ на избора. Ако можемъ да се убѣдимъ, че пращането на нѣкои избиратели на работа по шосето е попрѣчило и измѣнило резултата на избора, тогава можемъ да поискаме касирането му. И азъ моля да се не придираве къмъ всички тия дреболии и логомахии и бихъ желалъ да не се отнасяме единъ къмъ други съ таково ожесточение. Обаче, забѣлжихъ въ г. Урумова и азъ съжалявамъ, че единъ народенъ прѣдставителъ се хвърля съ такава злоба всѣкого да прѣкъсва, а особено когато се касае за провѣрката на избори. Вѣроятно, рѣшили сж отдавна: ние ще касираме Калчова и Епитропу. (А. Урумовъ: Кой е рѣшилъ?) Азъ бихъ желалъ да чуя тукъ по-реални аргументи, а не юридически софизми, отдавна вече отхвърлени. Фактътъ е вѣренъ, че околийскиятъ началникъ е направилъ една голѣма дивотия — съ това сѣмъ съгласенъ; може да е направилъ нравствено прѣстѣпление даже, но азъ не виждамъ какъ ще спечели г. Лиловъ отъ това. (А. Урумовъ: Не е въпросътъ за Лилова, а въпросътъ е за избора: дали е правиленъ, или не!) Азъ зная, че винаги, когато нѣкой дойде да псува нѣкой чиновникъ при мене, той, сигуренъ сѣмъ, има свой кандидатъ и иска да го замѣсти. Стрдимъ се, че не е избранъ нашъ приятелъ, че е избранъ еди-кой си и трѣбва да търсимъ прѣдлогъ непрѣмънно да го касираме. Азъ напълно сѣмъ убѣденъ, че г. г. Калчовъ и Епитропу сж правилно избрани, и лично ще подамъ гласа си за да се утвърди изборътъ имъ. Можемъ да се прѣпираме: да се праща анкета или не, но касирането ще бѣде, просто, безобразие.

Докладчикъ М. Златановъ: Г-да прѣдставители! Говори се само, че е прѣприятствувано на избирателитѣ отъ Горно и Долно-Арбанаси и Червенъ. Ще дамъ и тия свѣдѣния. Споредъ списъцитѣ отъ с. Долно-Арбанаси има 98 избиратели, а сж гласоподавали 17; отъ с. Горно-Арбанаси, по списъцитѣ, има 171 избиратели, а сж гласоподавали 30; по списъцитѣ, въ Червенъ има 239 избиратели, а сж гласоподавали 54. Направихъ и тая справка: отъ Долно-Арбанаси е отбѣлѣзанъ Георги Стойковъ — ако тия свѣдѣния сж вѣрни, защото отъ насъ не сж събирани, — Георги Стойковъ, отъ с. Долно-Арба-

наси, е отишълъ да отбие пѣтната си повинностъ, търсимъ го въ списъцитѣ и не го намираме даже като избирателъ. (Ц. Таслаковъ: Отъ другитѣ общини въ каква пропорция сж гласоподавали?) Трудно е да се направи тая справка. По-прѣди правихме справка и почти е приблизително, рѣдко надвишава.

На г. г. членовѣтъ на комисията е извѣстно, че азъ тамъ гласувахъ за утвърдението на избора, а прѣдавамъ тукъ мнѣнието на комисията, като казахъ, че е взето сѣ болшинство на гласовѣтъ. Г-да Начевъ, Козаревъ и други казваха, че азъ не сѣмъ билъ докладчикъ. Азъ сѣмъ прѣдсѣдателъ на комисията и знамъ още, че г. В. Поповъ бѣше наговаренъ да докладва избора, но той се разболѣ и повърна дѣлото, и понеже на послѣдно врѣме ни се хвърлиха укори, че ние много врѣме губимъ по провѣрката на изборитѣ, рѣшихме, въ едно заседание да прѣкараме всички избори. Азъ взехъ този изборъ и го докладвахъ — мисля, че имахъ право.

Второ, ще кажа и моето мнѣние за утвърдението на избора. За мене 5 пари не струватъ тия документи, които набави г. Краевъ, и тѣзи данни, които даде г. Калчовъ; и, ако азъ самъ даже не ги искахъ, то е, защото не искахъ да се ползувамъ отъ рапортитѣ на чиновници, за да не правимъ такъвъ прецедентъ. За мене е важно да дойдатъ избирателитѣ, които сж лишени отъ възможността да гласоподаватъ, да контестирайтъ, да дадатъ заявление. Въ Станимака, види се, всѣки е очаквалъ да спечели и г. Петко Павловъ, — кой е, не го познавамъ, — но той трѣбва да е „влиятеленъ“, е отишълъ при кмета послѣ да иска туй удостоверение; той сигурно е очаквалъ другъ резултатъ на избора и на сутринта си е спомнилъ, че е имало отъ началника таково разпореждане

Г-да народни прѣдставители! Докѣдѣ ще дойдемъ ако по дѣлото имаме таково удостоверение и дойдемъ да говоримъ не за анкета, а за касиране даже на избора? Тогава всѣки единъ околийски началникъ, щомъ усѣти, че приятнитѣ нему кандидати ще пропаднатъ, ще има възможностъ да осуети избора. Ето какво ще направи: дай едно „много бързо“ окръжно до кметовѣтъ, че селянитѣ трѣбва да отбиятъ пѣтната си повинностъ, та, отидатъ ли, не отидатъ ли, противникътъ ще отиде да вземе това прѣдписание и ето ви нарушение на чл. 41 отъ избирателния законъ за касиране на избора. Не е тѣй. Чл. 41, ако е нарушенъ, да отговаря околийскиятъ началникъ, който така е разбиралъ закона, но за насъ важи, дали това разпореждане е възпрѣпятствувало нѣкому. Та, най-сетнѣ, въ това село толкова ли повинничари е имало: единъ въ едно село, двама въ друго, трима въ трето? Ако даже биха отишли голѣмо число да работятъ, пакъ ние знаемъ ли за кого щѣха да гласоподаватъ? Но, споредъ свѣдѣнията, които имаме, не е имало голѣмо число да работятъ по пѣтя. И щомъ отъ тѣзи хора нѣма оплакване, не е Петко Павловъ,

не е Иванъ Лиловъ, които може да се тжжятъ. Иванъ Лиловъ е ималъ възможностъ да се оплаче. Но въ чия полза е правилъ това околийскиятъ началникъ? Може би той го е правилъ да не дождатъ избирателитъ на Кочо Калчовъ. (Гласове: Безразлично.) Безразлично! Тъзи сж моитѣ съображения, и мисля, че сж много правилни, поради което азъ не обръщамъ внимание на тази контестація и, като народенъ прѣдставитель, искамъ да се утвърди изборътъ. (Д. Ризовъ: Трѣбваше като докладчикъ на комисията да кажете мнѣнието на комисията.) По-рано го казахъ, а пъкъ сега казвамъ и своето.

Е. Начевъ: Г-да прѣдставители! При доклада, въ миналото засѣдание, на единъ изборъ се съобщиха и нѣкои работи, които станаха въ комисията. Затова и азъ тукъ ще си позволя и по този изборъ да съобща нѣкои работи, които станаха по проверката му. Този изборъ бѣше възложенъ отъ комисията да го изучавамъ азъ. Слѣдъ като изучихъ доклада му, направихъ своитѣ бѣлѣжки да го докладвамъ, а моето мнѣние, г-да прѣдставители, бѣше за анкета. Една заранъ, когато щѣхъ да докладвамъ избора въ комисията, намирамъ прѣдсѣдателя на комисията, г. Златановъ, викнахъ писаря и прѣписва бѣлѣжкитѣ ми: дърпамъ да взема избора и го питамъ защо прѣписва тѣзи бѣлѣжки; той дърпа доклада по избора отъ рацѣтѣ ми и казва: азъ ще го докладвамъ. Добръ, бе джанъмъ, не си го изучилъ, а пъкъ азъ съмъ го изучилъ! Не може. Взема го отъ рацѣтѣ ми и го докладва съ двѣ думи—да се утвърди.

М. Златановъ: Има ли други да кажатъ вѣрно ли е? Кой ви го е далъ, г-нъ Начевъ; не уже ли прѣдполагате, че отъ Вашитѣ бѣлѣжки ще се ползува нѣкой?

Е. Начевъ: Това не е важно. Г-нъ прѣдсѣдателъ, г. докладчикътъ, докладва, избора въ комисията и комисията, както той самъ събщи, се рѣши да бжде този изборъ анкетиранъ. Вие забѣлѣжихте и сега, че г. докладчикътъ по този изборъ малко защити мнѣнието на комисията, а повече се възползува отъ положението си като довлачикъ да говори противоположно, т. е. да говори въ полза на избора. Г-нъ докладчикътъ по този изборъ, г-да прѣдставители, не бѣше плененъ. Вие ще видите сами отъ контестаціята, че тамъ сж посочени и други нарушения, тамъ се посочватъ избиратели, дошли отъ с. Караджово съ избираелни карти, на които номерътъ билъ погребенъ и бюрото ги е вземало безъ да ги върне. Г-нъ докладчикътъ и това обстоятелство не благоволи да събщи.

Всичко това на страна, г-да народни прѣдставители; азъ ще кажа моето мнѣние по този изборъ. За мене, г-да народни прѣдставители, ни най-малко не важи прѣдписанието на околийския началникъ

какво е, защо е, защото, може би, да се извини това прѣдписание на околийския началникъ съ обстоятелството, че околийскиятъ началникъ е издалъ едно окръжно за отбиване пѣтната повинностъ въ цѣлата околия, обаче, околийскиятъ началникъ не е казалъ въ това писмо, щото отъ днесъ или отъ еди-кой си дата да отбиятъ пѣтната повинностъ. (Г. Недѣлковъ: Кога е издадено това прѣдписание?) За мене е важно, г-да народни прѣдставители, че тукъ трима общински кметове прѣдставяватъ три удостоверения подъ номера съ подписа на кметовѣтъ, които казватъ, че има избиратели отъ повѣренитѣ нмъ общини, които еди-кога си, на 3-й, 4-й, 5-й, 6-й, на даже и на 7-й, отидоха да отбиватъ пѣтната си повинностъ, вслѣдствие на което не можеха да дойдатъ въ избирателния центъръ. И само по тази причина избирателитѣ отъ тѣзи три общини не могли да упражнятъ своето избирателно право.

Г-да народни прѣдставители! Имайте прѣдъ видъ и друго, че само отъ трима кметове сж прѣдставени тия удостоверения, а пъкъ окръжното на околийския началникъ подъ № 13.113, отъ 1 октомврий т. г., е окръжно до всичкитѣ кметове и това окръжно на околийския началникъ е съобщено отъ кметовѣтъ на всичкото население. (Д. Ризовъ: Знаемъ го! — Прѣдсѣдателъ: Имате думата всѣкога, г-нъ Ризовъ!) Имайте прѣдъ видъ, когато ще гласувате за утвърдението или касирането на този изборъ, слѣдующето: населението на Конушката околия получило извѣстие отъ околийския началникъ, че то, подъ заплашване на глоба, трѣбва да отиде да отбие пѣтната повинностъ петъ дена прѣди избора. Когато се получило това извѣстие отъ населението, че ще отиватъ да отбиватъ пѣтната си повинностъ, отъ друга страна нмъ се съобщило, че трѣбва да отидатъ на избора да упражнятъ гражданскитѣ и политическитѣ си права прѣдъ урнитѣ. Кое, г-да прѣдставители, трѣбваше да прѣдпочетатъ тѣзи избиратели: дали да упражнятъ тѣзи права, или трѣбваше да се спратъ и помислятъ, че, ако не отидатъ да отбиватъ пѣтната си повинностъ, ще бждатъ наказани и глобени? Това си прѣдставѣте, като се има и прѣдъ видъ, отъ друга страна, че свѣдѣнията, които тукъ ни се прочетоха, достатъчно доказватъ и утвърдаватъ, че избирателитѣ на 6-й сж отбивали пѣтната си повинностъ. Законодательтъ, когато е писалъ чл. 41, е ималъ прѣдъ видъ слѣдующето: че не се изкарватъ на пѣтна повинностъ, или каквато да била друга тежоба, три дена прѣди избора. Прѣдставѣте си слѣдующия случай: че, ако избирателитѣ сж отишли на 20 или 30 км. далечъ да отбиватъ пѣтната си повинностъ и работенето обикновено трае до 5—6 ч., тѣ трѣбваше да се върнатъ назадъ и слѣдъ това да отидатъ 20 или 30 км до изборното мѣсто. Като е ималъ законодательтъ това прѣдъ видъ, той е запрѣтилъ строго, щото никой да не смѣе, подъ страхъ на отговорностъ, петъ дена прѣди избора да иска да се отбива пѣтната повинностъ и,

ако има даже такава тегоба да отбиватъ, да се разпуснатъ. Това направено ли е? Въ Станимашкия изборъ, г-да прѣдставители, не е направено. Били ли сж много или малко избирателитѣ, които сж отбивали въ врѣме на избора пѣтната си повинностъ, това е безразлично. Единъ пѣтъ съ това е нарушенъ чл. 41 — и, менѣ ми се струва, и даннитѣ, които даде г. Краевъ, не говорятъ нищо, освѣнъ за опорочването на избора, — всичко туй говори именно въ смисълъ, че този изборъ не трѣбва да се анкетира, а трѣбва да се касира; и г. Краевъ е услужилъ въ настоящия случай, като е събралъ тѣзи свѣдѣния безъ да отива комисия въ Конушъ, а да се рѣши въпросътъ още сега тукъ.

Д. Ризовъ: Г-да прѣдставители! Прѣзъ всичкото опозиционно врѣме, г. Каравеловъ твърдѣше на лѣво и на дѣсно: има свободни избори въ България, има и конституция; нѣма ли свободни избори, конституцията е погазена, та, нито финансовото положение може да се поправи, нито нѣщо друго свѣсно може да стане. Тази е една отъ истинитѣ, която на г. Каравелова е спечелила партизани и която е неоспорима. Какво ставаше, обаче, въ туй опозиционно врѣме, когато г. Каравеловъ проповѣдаваше тази истина? Ето какво. Нѣколко души политикани, взети отъ улицата, станаха министри, като си смѣтаха, че съ помощта на полицията ще произведатъ избори и ще си създадатъ болшинство въ Народното Събрание. Ако ли *post factum* се дадатъ подъ съдъ виновнитѣ за туй околийски началници и окръжни управители, и съдилищата ги осѣждатъ, то тѣ ще ги амнистиратъ съ помощта на създаденото си болшинство. За тѣхъ бѣ важно само да дойдатъ на властъ, а като иматъ властта, тѣ ще иматъ и Народното Събрание, по-срѣдствомъ което ще амнистиратъ провинившитѣ се въ насилие по изборитѣ власти, и ще се свѣрши въпросътъ — както го и направиха веднажъ или два пѣти радостлавиститѣ. (Ц. Таслаковъ: И народняцитѣ!) И тѣ — за мене е безразлично. Сега, ако се допусне това, което днесъ г. Каравеловъ каза — околийскиятъ началникъ да се даде подъ съдъ, но изборътъ да се признае за правилень, — тогава ние ще попаднемъ въ водовъртежа на сжщата доктрина, за която говорихъ и която пуснаха въ ходъ бившитѣ властующи партии: произведи си изборитѣ съ насилие, спечели ги, послѣ дай окръжни управители и околийски началници подъ съдъ, осѣди ги и, най-послѣ, вземи че ги амнистирай, и . . . работата ти на редъ. Азъ мисля, че тая гледна точка противорѣчи съ всичко онова, което е проповѣждалъ г. Каравеловъ, още откогато е почналъ политическата си дѣятелностъ въ България.

Нѣщо друго. Завчера, пакъ г. Каравеловъ говори — по поводъ чернята въ Царибродъ, която нѣкой искаха да квалифициратъ като подкупъ, — че, ако има прецизни факти за подкупи въ единъ изборъ, безъ да се гледа дали е измѣненъ резултатътъ на избора, тоя изборъ трѣбва да се касира, защото

въпросътъ е вече правственъ. И тамъ г. Каравеловъ бѣше правъ, та и тая негова доктрина трѣбва да се вземе, като единъ критериумъ при провѣрването на изборитѣ.

Още нѣщо. Участието на администрацията въ изборитѣ — 300 пѣти сме го говорили досега, — ако се констатира, достатѣчно е въ моитѣ очи за да се касира единъ изборъ, даже да не станатъ такива насилие, които би измѣнили резултата на избора. Не говоря за касирането на настоящия изборъ, тѣй като за него азъ поддържамъ анкета; но говоря, че бъркането на административната властъ въ изборитѣ, даже когато туй бъркане не става въ размѣри, които да измѣняватъ резултата на избора, сѣ пакъ азъ мисля, че Народното Събрание на новата ера не трѣбва да го допуска. Не трѣбва да се забравя, че ние измѣнихме изборния законъ, за да се отървемъ главно отъ участието на администрацията въ изборитѣ, па и да се отървемъ отъ нейната отговорностъ *post factum*, като вземемъ прѣднината и не допуснемъ на околийскитѣ началници и окръжнитѣ управители да вършатъ такива работи.

Конушкитѣ изборъ е опорочень отъ тамошнии околийски началникъ, Владимировъ, бившъ Стамболовъ чиновникъ и шпионинъ,¹ отъ когото цѣло Карлово бѣше писнало лѣтосъ и когото азъ бѣхъ упоменалъ въ интерпелацията си, като молихъ г. Министра да го махне, защото не е човѣкъ достоень за новата ера; но Министерътъ го остави, види се, за да не кажатъ хората, че отчислява чиновникитѣ по партизанство. Между тѣмъ, какво се оказва сега? Оказва се, че тоя околийски началникъ, два мѣсеца прѣди избора, е взималъ пари отъ единъ отъ избранитѣ въ Станимака. Недѣйте забравя, г-да, че двамата сегашни избраници отъ Конушката околия бѣха пропаднали кандидати въ миналитѣ избори, и че отъ шестъ мѣсеца насамъ тѣ знаяхъ, че въ Станимака ще ставатъ нови избори и че тѣ ще се кандидатираатъ. А едва прѣди два мѣсеца единиятъ отъ кандидатитѣ е далъ 350 л. на околийския началникъ; другиятъ пъкъ избранъ, г. Калчовъ, самъ призна въ комисията, че на сжщия околийски началникъ, чрѣзъ нѣкой си Происту, като джирантъ, е далъ съ бонъ 400 фр. Тия факти сами по себе си могли би да се сметатъ за отношения на длѣжникъ къмъ заемодавецъ; но работата не е такава, защото тоя околийски началникъ, въ замѣна на тѣзи пари, направилъ е услуга на избраницитѣ. Азъ и завчера казахъ, че подкупътъ не става така, щото да може да се констатира лесно. И днесъ мисля, че никой отъ насъ не е толкова наивень да допуска, че нѣкой ще може да види, когато г. Калчовъ е броилъ паритѣ на околийския началникъ. Едно врѣме моятъ братъ въ Битоля доставяше храна на турската войска, и само по два начина подкупваше турскитѣ пѣши: или като имъ остави подкупа подъ миндера, или пъкъ самъ турскиятъ паша зимаше пари отъ нѣкой еврейнь, ужъ вземъ, като издаваше полица, която отпослѣ се джиросваше на моя братъ, който и я

изплащаше. Така е постъпилъ и г. Калчовъ, който не можемъ да подозираме, че е толкова простъ да не разбира тѣзи работи: и той е намѣрилъ едно посредно лице — така може да се прѣдполага, разбира се, — което е станало джирантъ, и по този начинъ е далъ тѣзи пари. Тѣй щото, въпросътъ за подкупъ въ мойтъ очи е установенъ до нѣмайка съ факта, че околийскиятъ началникъ, въпрѣки чл. 41 отъ избирателния законъ, на 1 октомврий, т. е. шестъ дена прѣди избора, е издалъ едно „твърдѣ бързо“ окръжно, съ което е подканилъ селскитѣ кметове да изкаратъ веднага своитѣ селяни за отбиване на пѣтната си повинностъ на шосето Пловдивъ—Станимака, като ги е даже заплашилъ, че ако не сторятъ туй, то съгласно единой си членъ отъ закона за общитѣ сгради, шосето ще бѣде направено за смѣтка на селото. При дневната економическа криза и при положението, добръ извѣстно на всички ни, че само най-сиромаситѣ селяни отбиватъ пѣтната си повинностъ въ натура, може да си прѣдставите какво въздѣйствието е имало това окръжно на околийския началникъ. А и отъ даннитѣ, които г. Краевъ ни прочете тукъ, се вижда много ясно, че отъ 4 до 7 октомврий сѣ отбили пѣтната си повинностъ около 300—400 души. Погрѣшно е да се счита само изборния день, защото единъ човѣкъ който е работилъ на 4, 5 и 6 октомврий, азъ бихъ желалъ да ми кажете, какъ ще изходи той 40 или 50 км. пѣтъ, за да иде да гласоподава на 7 октомврий? Желалъ бихъ да видя г. Краева да е работилъ два-три дена на шосето и, слѣдъ това, да отиде на 20—30 км. далечъ, за да гласоподава. За мене е важно това обстоятелство, даже ако сумата на избирателитѣ, които сѣ отбивали пѣтната си повинностъ, не бѣше особено голѣма, а тя е толкова голѣма, щото мѣнява резултата на избора, тѣй като първиятъ пропадналъ кандидатъ, нѣкой си Златановъ, има само 32 гласа по-малко отъ избрания г. Епитропу. А пъкъ, споредъ както г. Краевъ прочете свѣдѣнията на инженера, въ тритѣ прѣдизборни дена около 300 души сѣ отбили пѣтната си повинностъ. И, което е важното, въ тия три села избирателитѣ не сѣ отъ пасивнитѣ — въ което може да ви увѣри г. Такевъ, който бѣше кандидатъ тамъ за избора на 28 януарий. Той ми каза, че тѣзи три села сѣ го посрѣщали съ цигулки и байраци и че тѣ сѣ едни отъ най-активнитѣ избиратели въ Станимапската околия. Трѣбва да се прѣдполага, че околийскиятъ началникъ много хубаво е зналъ това нѣщо. А ние още не знаемъ, дали и отъ други села нѣма хора, които да сѣ отбивали пѣтната си повинностъ прѣди изборитѣ — знаемъ само за тия три села, защото за тѣхъ само има издадени свѣдѣтелства. Други села дали не сѣ направили сѣщото, ние не знаемъ, и азъ мисля, че само една анкета може да изслѣдва това, което ние можемъ само да го презумираме.

Ето защо, като се свърже факта за двата бона, издадени отъ околийския началникъ, съ усърдието

на сѣция околийски началникъ, който, въпрѣки чл. 41 отъ избирателния законъ, отива да издава окръжно, за да кара хората да отбиватъ пѣтната си повинностъ на 1-й, 2-й, 3-й, и 4-й день прѣди избора, за мене абсолютно никакво съмнѣние вече нѣма, че ние имаме тукъ наличностъ: първо, на подкупъ и, второ, на едно грубо вмѣшательство на полицията въ избора. Азъ мисля, прочее, за честъта на дневното Правителство и за честъта на дневното Народно Собрание, които сѣ избирателни си законъ затвориха сума врати на злоупотрѣбления, че най-малкото нѣщо, което трѣбва да стане по този изборъ, е да се назначи анкета. Надѣвамъ се, че г. Каравеловъ нѣма да ме заподозре, като искамъ да се анкетира този изборъ, че имамъ нѣкакъвъ интересъ, както онѣзи, които отивали при него да искатъ уволнението на извѣстни чиновници, за да ги замѣнятъ съ свои кандидати. Азъ не принадлежа къмъ никаква партия, за да мога да имамъ и свой кандидатъ. За мене е извънредно важно само обстоятелството, щото въ изборитѣ, станали при дневното Правителство, да нѣма флагажни факти на участие въ тѣхъ на полицията. Недѣйте забравя, г-да, че въ пролѣтната сесия, въ присъствението на г. Каравелова, ние касирахме петъ души депутати отъ Пловдивъ безъ всѣкаква даже анкета и то само затова, че полицията бѣ спомогнала на шайкитѣ, да сплшатъ избирателитѣ, (Д-ръ Н. Геннадиевъ: А сѣдебната присѣда доказа противното!) макаръ г. Геннадиевъ и да ви казваше тогачъ, че тѣзи избиратели, които били сплшени, сѣ били по-малко . . . (Д-ръ Н. Геннадиевъ: Никой не казваше, че е сплшванъ!) Макаръ, казвамъ, г. Геннадиевъ и да ви увѣряваше, че сплшенитѣ избиратели сѣ по-малко отъ гласовѣтѣ, които той е получилъ, вие сѣ пакъ го касирахте и г. Каравеловъ не протестира тогачъ. Сега всички признаваме, че допълнителнитѣ избори станаха тихо и мирно, което служи за честъ на Правителството; намира се, обаче, единъ изборъ въ Станимапската околия, дѣто околийскиятъ началникъ е правилъ такъвизъ насилие, щото самъ неговиятъ шефъ го е вече отчислилъ, а вие не искате поне анкета да се направи, и то когато на туй отгорѣ имаме и въпросъ за подкупъ. Може ли това? По Царибродския изборъ, г. Кирковъ и други господа отъ лѣвицата най-много напирани черинитѣ, които считаха за подкупи; а сега виждаме два бона, които се намиратъ въ контората на г. Калчова, и вие не считате за нужно да се назначи една анкета, която да провѣри този фактъ? (Околийскиятъ началникъ издава незаконни разпореждания, за да възпрѣпятъствува на ония избиратели, които той знае, че не ще гласоподаватъ за г. Калчова — както това г. Такевъ може да удостовѣри, защото тѣ сѣ били всички демократи, — а вие не искате да се назначи анкета? Щомъ е тѣй работата, азъ мисля, че и въпросъ не може да става за да нѣма поне една анкета по този изборъ.

Колкото до въпроса, повдигнатъ отъ г. Красва, азъ мисля, че тоя въпросъ нѣма нужда много да

се третира. Тръбва само да се признае, че г. Краевъ е смѣсилъ атрибутитѣ на адвокатството съ атрибутитѣ на прѣдсѣдателството, защото атрибутитѣ на прѣдсѣдателството сж опрѣдѣлени въ чл. 5 на вжтрѣшния правилникъ, а въ тоя чл. 5 нийдѣ не се говори, че г. Краевъ трѣбва да събира свѣдѣния по изборитѣ. Освѣнъ това, има специални членове за комисиитѣ, именно чл. чл. 18 и 19, които казватъ, че комисиитѣ си иматъ прѣдсѣдатель и секретаръ, и че своята работа тѣ вършатъ самостоятелно и непосредствено — а, както е извѣстно, г. Златановъ въ това отношение назадъ не е останалъ. Той има постоянно на разположение и телефона, и телеграфа, та услугитѣ на г. Краева въ случая сж били и неумѣстни, и излишни. Азъ си обяснявамъ това усърдие на г. Краева съ факта, че той влизаше едно врѣме въ Радославовата партия, та по традиция е останало у него да върши нѣкои работи по комшийски начинъ. (Н. Поповъ: Както ти въ Народняшко врѣме!) Азъ не съмъ народнякъ. (Н. Поповъ: Нами бѣше консулъ? — А. Краевъ къмъ оратора: Азъ се гнуся отъ твоитѣ думи!) Нѣма защо да се гнусите, защото, при касирането на първия Станимашки изборъ, Вие сте кореспондирали съ г. Калчова и писмено, и телеграфически . . .

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: Азъ не мога да съпернича съ твърдостта на убѣжденията на г. Ризова, но той злоупотребява съ . . . (Не се чува.) Азъ защитавамъ оппозицията, а не Правителството. Обвинява се чиновника, защото помагалъ на оппозицията. Ако допуснемъ това, то ще излѣзе, както едно врѣме Радославовъ касира нашия изборъ въ Видинъ, по причина че прѣдсѣдателятъ на бюрото не билъ изпълнилъ добръ длъжността си, въпрѣки протеста на нашия застъпникъ. Това ли искате да въведете? Г-нъ Калчовъ и г. Епитропу правителствени ли сж кандидати? Не. Това има голѣмо значение. Вие казвате, че могатъ да бѣдатъ викани отъ улицата хора да взематъ властта и тѣ да направятъ изборитѣ съ насилие. Съвършено обратното е сега. Обвиняватъ началника, че ужъ помагалъ на оппозицията. Ако Правителството би прибѣгнало къмъ такива мѣрки, то можеше да съсипе своитѣ противници, както Радославовъ съсипа насъ. Защо тогава касираха нашия изборъ въ Видинъ? Защото прѣдсѣдателятъ на бюрото допусналъ да се продължи гласоподаването по-късно отъ 8 ч., за което нашиятъ застъпникъ бѣше протестиралъ. Това правилно ли ще бѣде? (Д. Ризовъ: Вие отчислихте околийския началникъ!) Моля Ви се! Едно правителство знае, че има единъ съперникъ нѣкъдѣ, напр. въ Пловдивъ, и за да го унищожи, той има пълна възможность да направи това. Ще накара своитѣ хора да направятъ нѣкое нарушение, което сетнѣ може да послужи за добъръ поводъ за касиране. Азъ не защитавамъ правителствени кандидати, а защитавамъ оппозицията, защото тя е слабата страна въ

случая. И по такъвъ начинъ спасявамъ принципа. Слава Богу, г. Калчовъ полица не ми е давалъ, но считамъ, че е правилно избранъ. А пъкъ това, което вие говорите за нѣкаква полица, много догматически го говорите. (Д. Ризовъ: Защо не търси пари отъ Васъ, а отъ г. Калчова? — Ц. Таслаковъ: Защото г. Калчовъ има пари, затова!) За да обвините единъ човѣкъ въ такова едно прѣстѣпление, трѣбва да имате по-добри данни, а не да го обвинявате тъй леко. Азъ не приемамъ такова обвинение. Тръбва да се докаже прѣдварително, че такова нѣщо има, и тогава ще си кажа мнѣнието. А колкото, че околийскиятъ началникъ е помагалъ на оппозицията, че той билъ виновенъ за да се избератъ оппозиционери, ще бѣде най-голѣмата грѣшка отъ страна на правителственото болшинство да касира за това избора. Какво ще направятъ другитѣ, оппозицията, не знаа, но вие поне, правителственитъ, бихъ желалъ да гласоподавате за утвърждаване на избора на г. Калчова, защото иначе ще въведемъ единъ принципъ подъ всѣ какви прѣдлози да касиратъ оппозицията. Така щото, и като министъръ азъ съмъ послѣдователенъ, понеже защитавамъ свободата на изборитѣ, и желая да се щади тая оппозиция, която въ България въобще мъчно се избира.

С. Вабаджановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да влизамъ въ подробноститѣ на избора, защото считамъ за излишно. Правъ бѣше онзи день единъ отъ г. г. ораторитѣ, когато каза, че тѣзи дълги разисквания сж вече една язва. Азъ взехъ думата да дамъ нѣкои обяснения. И азъ съмъ членъ на провѣрочната комисиия и дойдохъ да се убѣдя, че туй, дѣто се обвинява г. докладчикътъ и г. Краевъ, е неоснователно. Сжиятъ тоя въпросъ се повдигна и въ провѣрочната комисиия. Тамъ се изказаха разни мнѣния: имаше мнѣние да се направи анкета, имаше мнѣние и да се касира безъ всякаква провѣрка. Именно, по този въпросъ, за касирането на избора, азъ най-силно настоявахъ, въ името на справедливостта, че трѣбва да се изискатъ свѣдѣния, трѣбва да се изискатъ документи отъ надлежнитѣ власти, да се види колко души сж отбивали пѣтната си повинность и участието на тия лица могло ли е да измѣни резултата на избора, защото азъ мисля, че, ако прѣзъ купъ за грошъ отиваме да касираме изборитѣ безъ да съберемъ извѣстни данни, а основайки се само на тия удостоверения, на които азъ не давамъ никакво значение, по моето разбиране, мисля, че ще извършимъ единъ актъ на голѣма несправедливостъ. Нѣма съмнѣние, че съображенията на г. Министъръ-Прѣдсѣдателя сж правилни. И правилно е, именно, слѣдующото. Всички политически групи сж се сражавали въ тая околия, но кандидатитѣ имъ сж пропаднали; излѣзли сж двама независими, и вслѣдствие на това виждаме, че всичкитѣ политически групи сж се нахвърляли върху този изборъ, безъ да искатъ да събератъ извѣстни факти, съ които ясно да се опорочи този

изборъ. Азъ мисля, че, ако постъпимъ така, както искатъ нѣкои, ще направимъ явна несправедливостъ. Но най-сетнѣ, г-да прѣдставители, ораторитѣ, които прѣдлагатъ касиранieto на избора, напиратъ главнѣйшимъ образомъ върху два факта, а именно върху туй, че околийскиятъ началникъ направилъ, мимо прѣдписанието на избирателния законъ, извѣстни разпореждания за отбиване на пѣтната повинностъ. Значи, упражнилъ е извѣстни репресалии, направилъ е нарушение на специалнитѣ прѣдписания на избирателния законъ, и другъ единъ въпросъ се подмѣтна, подмѣтна се въпросътъ за нѣкакъвъ подкупъ.

Сега, въпросътъ за заема на пари отъ околийския началникъ какъ е станалъ, въобще е работа некрасива. Може би околийскиятъ началникъ да е билъ лакомичъкъ и да е билъ майсторъ да намѣри случай да получи нѣщо, но затова пъкъ той е намѣрилъ своето наказание, защото г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи много добръ е направилъ, като го е уволнилъ. Това показва, че Правителството не се солидаризира съ прѣстѣпнитѣ дѣйствия на своитѣ чиновници, въ дадения случай на околийския началникъ. Но тия прѣстѣпни дѣйствия дали сж могли да измѣнятъ резултата на избора, направени ли сж извѣстни репресалии, които да одушатъ изражението на народната воля, това не виждаме. Вие казвате да се касира изборътъ. Азъ, обаче, съмъ на противното мнѣние. Не сж достатъчни само тѣзи данни, че 50—60 души сж работили, сж отбивали пѣтната си повинностъ, възъ основание на които ще се произнесете за правилността на избора, а ще трѣбва да се провѣри още нѣщо. Може би други репресалии да сж направили, може мнозина да не сж работили и, вслѣдствие на тѣзи репресалии на околийския началникъ, да не сж отишли да гласоподаватъ. Трѣбва да се направи провѣрка, за да се види дали има съотношение даването на тия пари съ извѣстенъ натискъ, съ извѣстно давление отъ околийския началникъ, което да е измѣнило резултата на избора. За да бждемъ колко-годи справедливи, менъ ми се струва, че ще направимъ една несправедливостъ, ще направимъ една грѣшка, ако не провѣримъ тия факти, особено като се има прѣдъ видъ туй обстоятелство, че въ тая околия всички политически партии се бориха и загубиха избора и всички сж се нахвърляли върху избранитѣ.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да говоря по избора, а ще говоря относително начина, по който ние разглеждаме всѣки изборъ отдѣлно. Азъ пъкъ ще направя едно сравнение съ избора, който вчера разгледахме, именно съ избора, станалъ въ Пловдивската селска околия. Тамъ имаше контестация, подадена отъ 575 души български избиратели, а избранитѣ кандидати бѣха получили 517 гласа повече. Тамъ се намѣриха села, каквото е селото Сарж-гьолъ, на което жителитѣ се оплакваша, че не могли да отидатъ на изборното мѣсто, защото били уплашени отъ кмета

на с. Демирджилере, и никой отъ господата, нито въ комисията, нито тукъ, не щя да ме подкрѣпи. Г-нъ Ризовъ бѣше тукъ, но не иска да ме подкрѣпи, за да се провѣри дали е правиленъ изборътъ или не. Отъ с. Сарж-гьолъ отъ 131 избиратели казваха, че едва допѣлъ само единъ, а пъкъ тукъ, както се провѣри работата, оказа се, че само 14 души отишли да работятъ. 14 души могатъ ли да дадатъ онзи резултатъ, който г. Калчовъ е получилъ! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: 32!) 32 да бждатъ. Какво ще провѣряваме сега? Азъ ви моля, г-да народни прѣдставители, да бждете винаги еднакво справедливи и еднакво да се произнасите за всѣки изборъ, защото, ако ударите на прѣдположения, тогава не ще бжде добръ. Ако ударимъ по пѣтя на прѣдположенията, ние можемъ да кажемъ, че г. Калчовъ не само на околийския началникъ е далъ пари... Ако е така, ние може да отидемъ до много нѣща. Можемъ напр. да кажемъ, че и г. Ризовъ е вземалъ пари отъ г. Калчова и затова говори така. (Смѣхъ.) Затова ние трѣбва да се произнесемъ възъ основа на фактитѣ. И азъ намирамъ, че така, както се докладва изборътъ, не може да се направи друго, освѣнъ да го приемемъ за правиленъ и редовенъ и да го утвърдимъ.

А. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Много съжалявамъ, че г. Ризовъ, който често пѣти не знае мѣрка на устата си, ме принуждава да взема повторно думата за лично обяснение. (А. Филиповъ: Прѣмолицейно върви! — Ц. Таслаковъ: Той е независимъ — никаквистъ!) Моля! Каква е моята минала обществена дѣятелностъ, (Нѣкой отъ прѣдсавителитѣ: Не говори никой за нея!) извѣстна е най-много на засѣдающитѣ въ тая зала, и бихъ се считалъ нещастенъ, ако останеше г. Ризовъ единственъ да я цѣпи. Моитѣ отношения спрѣмо Либералната партия, връзкитѣ, които имахъ и дали такива днесъ имамъ или не, тоже, ми се струва, сж извѣстни, както на всички, еднакво и не по-малко и на г. Ризова. Прочее, най-малкото изражение, което може да ми бжде позволено да употрѣбѣя по адресъ на г. Ризова, който прави алюзия на нѣкакви връзки, на нѣкакви традиции, и да хвърля подозрѣния върху моята честъ, то е да му кажа, че не трѣбва да се отнася тѣй леко къмъ честта на другитѣ, за да не си създадемъ убѣждение, че той малко понятие, слабо понятие има за честта на човѣка и, прѣди всичко, за собствената си. „Честта“ — казалъ е единъ французки мъдрецъ — „е островъ безъ брѣгове, въ който нѣма връщане, щомъ веднажъ се излѣзе“. Азъ обяснихъ още при първото си говорене, г-да народни прѣдставители, кои сж били съображенията, какви сж били побужденията, какво е било стремлението ми, когато съмъ се възползувалъ отъ положението си на подпрѣдсѣдателъ на това Събрание, за да събера допълнителни свѣдѣния: да улесня задачата на Народното Прѣдставителство при произнасянето му по Конушки из-

боръ. Г-нъ Ризовъ още въ началото, прѣди да взема думата, ме прѣдизвика да се кача на трибуната: той бламира тия ми дѣйствия. Азъ направихъ сѣдия Събранието върху моята дѣятелностъ. И заявявамъ повторно, че не считамъ достоеенъ за подпрѣдсѣдателското кресло она, който отъ лицепріятие се отклонява отъ справедливото изпълнение на своитѣ длѣжности, които винаги трѣбва да има прѣдъ видъ, докато занимава този постъ. И повторно моля, да оцѣните вие моето поведение по тия изборъ.

Слѣдъ това, г-да, позволѣте ми да кажа двѣ думи по сѣществото на въпроса. И прѣди всичко ще ви кажа, че американскиятъ философъ Дреперъ, въ съчинението си „История на цивилизацията въ Европа“, бѣлѣжи, че единъ фактъ, обсежденъ изолирано, самъ по себе си може да нѣма значение; важни сѣ причинитѣ, които сѣ го прѣдизвикали, и послѣдствіята, които сѣ произлѣзли отъ него. Въ конкретния случай, въпросътъ е за едно разпореждане на околийския началникъ. Защо е направено то — причината, която го е прѣдизвикала? Дали защото г. Калчовъ е подкупилъ околийския началникъ, или защото г. Министърътъ на Птищата и Съобщенията му е заповѣдалъ? Отъ официалната трибуна ви се утвърди послѣдното. Имало е една резерва отъ окръжния управителъ, който околийскиятъ началникъ не направилъ: пропусналъ да я вмѣкне въ своето разпореждане до кметовѣтъ. Той е събралъ, постѣпилъ е небрѣжно при изпълнението на своята служба. И г. Министърътъ го наказва за това. Но разпореждането е противно на чл. 41 отъ избирателния законъ. Добрѣ; какво послѣдствие е произвело? Какъвъ е билъ ефекта на това разпореждане? Попрѣчило ли е то на голѣма частъ отъ избирателитѣ на Конушката околия да отидатъ на избора и да упражнятъ избирателното си право, или не? Ето важниятъ въпросъ, който трѣбва да интересува Народното Събрание. Въ удостоверенията, приложени къмъ констатациитѣ, нѣмаше указано числото на лицата, които сѣ изпълнили въ нѣгура пѣтната си повинностъ. Азъ пожелахъ да провѣря това. Поискахъ официално да ми се съобщи, колко души сѣ работили прѣзъ цѣлата седмица, отъ 2 до 7 октомврий включително. Свѣдѣнията сѣ у мене — азъ ви ги съобщихъ. Ако отъ тѣзи свѣдѣния слѣдва, че не сѣ се въздържали отъ да упражнятъ избирателното си право голѣмо число избиратели, изпълнявайки своята пѣтна повинностъ, азъ мисля, че заключението ще трѣбва да бѣде, че разпореждането на околийския началникъ, — колкото и да е то противно на чл. 41 отъ избирателния законъ — не е отъ естество, за конкретния случай, да опорочи правилността на избора. Ние тукъ не сме буквоеди, не рѣшаваме само отъ формална гледна точка. Ние рѣшаваме като съдебни засѣдатели — по съвѣсть. И което трѣбва да търсимъ при провѣрката на изборитѣ, то е — което сѣмъ винаги заявявалъ, единъ принципъ, о който всѣкога сѣмъ

се придържалъ: — попрѣчено ли е да се прояви свободно народното довѣрие? Допуснато ли е на избирателитѣ правилно и свободно да упражнятъ своето най-свещено право — избирателното?

Ако, г-да, народни прѣдставители, вие мислите, че тѣзи свѣдѣния не сѣ достатъчно официални, или че, даже да сѣмъ такива, възможно е да не бѣдатъ вѣрни — защото азъ не мога да ви гарантирамъ, освѣнъ това, което е менѣ извѣстно, а именно: първо, че азъ по безкористни побуждения, ръководимъ отъ възвишения интересъ да се хвърли свѣтлина върху изборното дѣло, сѣмъ събралъ по официаленъ редъ тѣзи свѣдѣния, и, второ, че официални лица сѣмъ ги съобщили, но по-нататѣкъ, дали тѣзи официални лица сѣмъ съобщили вѣрни, дѣйствителни свѣдѣния, или не, това не знамъ, — та, казвамъ, ако вие подозирате, че тѣзи свѣдѣния не сѣ достатъчно официални, или че не сѣ достатъчно вѣрни, за провѣряванетоъ бихте могли да отредите анкета. Ако, обаче, не допускате единъ окръженъ управителъ да има прѣстѣпната дързостъ да лъже официално вашия подпрѣдсѣдателъ, сѣщо и своя Министъръ; ако, слѣдователно, вие, при отсъствие на доказателства за противното, сметете за вѣрни тѣзи данни — азъ заключавамъ по Конушкия изборъ, че вие не само сте въ право, но имате и длѣга да утвърдите избора, а не да подхвърляте избирателитѣ на тази околия въ нови сѣтрѣсенія, въ нови борби, които често костватъ живота на нѣкои избиратели.

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Азъ не щѣхъ да взема думата, ако не бѣше ме прѣдизвикалъ г. Ризовъ да бѣда свидѣтель по заинтересоваността на нѣкои отъ избирателитѣ въ нѣкои отъ селата на тази околия. Още въ комисията азъ вдигахъ смѣло рѣка за анкетирането на този изборъ, по слѣдующитѣ двѣ съображения. Менѣ ми направи едно силно впечатление, че села, като Горно и Долно-Арбанаси и с. Цървенъ, три села, въ които помня, че прѣзъ януарий т. г., когато и азъ бѣхъ кандидатъ, дѣйствително хората ме чакаха цѣлъ день съ цигулки и гайди да пристигна въ селото Цървенъ, и дѣто не ме дочакаха, защото отидохъ много късно; тѣзи общинари всѣкога сѣ показвали единъ голѣмъ интересъ къмъ изборитѣ и всѣкога, при всички прѣпятствия отъ природата и др., тѣ сѣмъ отивали да упражнятъ своитѣ права, — менѣ ми направи силно впечатление, казвамъ, когато азъ видѣхъ въ дневника, че отъ с. Цървенъ, отъ 170 души избиратели, гласоподавали сѣ една 30, а отъ другитѣ общини гласоподавали сѣ по 15, по 17 души, и азъ търсихъ да узнаа, кои сѣ били причинитѣ на такова малко число избиратели, когато, сравнително, избирателниятъ пунктъ е билъ на близко разстояние — тѣ сѣмъ гласоподавали въ Асѣновградъ. Какво се оказа впоследствие? Че е имало едно прѣдписаніе противозаконно отъ околийския началникъ, съ което той заповѣдалъ, подъ страхъ на приложение чл. 73 отъ закона за селскитѣ общини, непрѣмънно да отидатъ селянитѣ

да отбиватъ пжтната повинностъ, и тогазъ — заблъжете добръ — когато нему Министърътъ изрично му е казалъ, че за Станиманската околия той нѣма това право, защото чл. 41 отъ избирателния законъ му е изрично цитиранъ въ своето окръжно прѣдписание, а околийскиятъ началникъ, не мога азъ да се съглася, че когато изрично му е цитиранъ въ окръжното прѣдписание чл. 41, не ще се интересува да прочете, аджаба, що гласи този чл. 41. Той прочита чл. 41, че тамъ, дѣто ще се произвежда изборътъ за народни прѣдставители, 5 дена прѣди избора не могатъ, не, не трѣбва — заблъжете добръ, законътъ е много по-императивенъ, — не трѣбва да се викатъ, не може, не бива, запрѣщава. Но при сѣ това той пише. Ако би билъ само този фактъ изолиранъ, само едно прѣдписание на околийския началникъ, азъ никогазъ не бихъ вдигналъ ржка за касирането или анкетирането на този изборъ, защото азъ напълно сподѣлямъ тази мисль на нѣкои отъ почитаемитъ наши колеги, че всѣки недобросъвѣстенъ началникъ може да ви опорочи и най-правилния изборъ, като издаде нѣкое незаконно прѣдписание, безъ всѣкакви реални, обаче, послѣдствия. Тѣй щото, ако би било само туй прѣдписание, безъ да е произвело нѣкакъвъ ефектъ, азъ никога не бихъ вдигналъ ржка за анкетирането или касирането на този изборъ. Но, г-да прѣдставители, ние виждаме, че то постига своя ефектъ, и на 2, 3, 4, 5, 6 и 7 октомврий избирателитъ ги виждаме да чукатъ чакълъ по шосетата; виждаме ги ние, че тѣ, вмѣсто да отиватъ на избора, отиватъ да се занимаватъ съ отбиване на своята ангария. Значи, прѣдписанието на околийския началникъ е достигнало своята цѣль, онази цѣль, която нашитъ уважаеми колеги прѣдговоривши казаха и подозираха, че е ималъ той — не искаме да кажа, че подкупъ е получилъ, понеже не можемъ да го докажемъ, — който на единъ пжтъ е взелъ отъ Епитропу 350 л., другъ пжтъ чрѣзъ Калчова 400 л. — не казвамъ подкупъ. Но, както и да е, тѣ имаха малко основание да хвърлятъ сѣнка отъ съмнѣние върху добритъ намѣрения на този началникъ, когато е правилъ тѣзи прѣдписания.

Сега, г-да прѣдставители, явява се споръ, какво послѣдствие е могло да има отиването на избора на ония избиратели, които сж отишли да отбиятъ пжтната си повинностъ. Това ние не знаемъ. Ние знаемъ само едно, че разликата между гласовѣтъ на пропадналия кандидатъ, г. Златановъ, който ми е добръ познатъ, който е доста популяренъ въ онази околия, и гласовѣтъ на г. Епитропу е само 32 гласа. И, г-да прѣдставители, ако ние имаме едно беззаконие, извършено отъ когото обичате, което имаше за резултатъ, подъ страхъ на глоба, да отведе нѣкои слабодушни избиратели отъ да упражнятъ своето право на избора, менъ ми се струва, че въ такъвъ случай не можемъ ние да игнорираме туй беззаконие на тази властъ — ако щете обѣсѣте

околийския началникъ; за мене е безразлично. За мене важи, че едно дѣйствиe на една законно установена властъ, която има въ своитъ ржѣтъ всичката възможностъ да накаже, има всичката възможностъ да приложи чл. 73 на гърба на кметовѣтъ, тази властъ въ онзи моментъ е могла да заблуди избирателитъ да не отидатъ и упражнятъ своето избирателно право. А че е имало такива избиратели, самиятъ окръженъ управителъ ви казва: да, имаше. Но г. окръжниятъ управителъ се е нагърбилъ съ неблагоприятната задача, да бжде анкетаторъ и да засвидѣтелствува, че тѣхното число не е могло да влияе на резултата на избора, а че други нѣкакви причини могли да влияятъ.

Г-да прѣдставители! Ние не сме дали никому мандата си да ни замѣства, дали при този изборъ можеше да има влияние, вслѣдствие прѣдписанието на началника, или не, и дали избирателитъ не сж отишли да гласоодаватъ само затуй, защото желаеха доброволно да отбиятъ пжтната си повинностъ или не. Ние никому не сме дали мандата да ни замѣства, и толкозъ повече, ние никого не бихме опълномоощили, и въ тази точка съмъ съгласенъ съ всички прѣдговоривши, че никого не сме опълномоощили да събира свѣдѣния по телефона отъ кантониери, защото — заблъжете добръ — свѣдѣнията, които ви даватъ за тѣзи, които сж отбивали пжтната си повинностъ, ги даватъ кантониеритъ, хора, ако обичате, чиновници отъ най-долна ржка, на които азъ не мога да имамъ вѣра. И ви е съобщилъ по телефона; кой? Не зная. Нѣкой си казалъ, че е окръжниятъ управителъ. Вѣрно е, че има една телеграма, но какво казва тая телеграма? „По свѣдѣнията, които има техническото отдѣление“. Но откъдѣ има тия свѣдѣния? Отъ кантониеритъ, които спятъ по пжтищата, отъ тѣхъ има свѣдѣния. Кажете, за Бога, може ли едно Народно Собрание, когато ще се произнася за правилността на единъ изборъ, да се силава на свѣдѣнията на кантониеритъ по улицитъ? И кой делегира тия кантониери да даватъ тия свѣдѣния? Защото — заблъжете добръ, — ако се установи фактътъ, че вмѣсто 14 или 15 души, сж отбили пжтната си повинностъ 50 души, резултатътъ ще се измѣни и, безспорно, ще касираме избора, защото се измѣнява резултатътъ. И тия избиратели сж отишли да работятъ не доброволно, а защото е имало прѣдписание твърдѣ бързо, и прѣдписание съ наказателна клауза: ще отидете, иначе ще ви накажемъ. Ето защо, при това положение на работата, азъ съмъ съгласенъ съ г. Каравелова, че ние ще трѣбва да видимъ, има ли влияние извѣстно отсъствие на избирателитъ или нѣма. И, ако туй отсъствие на избирателитъ не е доброволно, а е било по принуждение, както бихме касирали избора, ако бихме установили прѣдъ васъ, че единъ стражаръ съ нагайка е изпждилъ 50 души избиратели отъ изборното мѣсто, както бихме касирали избора, ако бихме установили, че околийскиятъ началникъ съ двама стражари е изпждилъ 50 души избиратели отъ из-

борното мѣсто — така ще го Касираме и тогава, когато се установи, че вмѣсто съ жандарми, съ прѣдписания, съ чл. 73 отъ закона за селскитѣ общини, сж заставени тия хора, вмѣсто да отидатъ на изборното мѣсто, да отидатъ да отбиятъ пѣтната си повинностъ и да чукатъ камъни въ св. Недѣля по посетата. Има ли, прочее, влияние числото на хората, които не сж отишли да отбиятъ туй свое изборно право, а сж отишли да отбиятъ една ангария? Казва ни окръжниятъ управителъ, че не. Казватъ ни кантониеритѣ: бѣха само 12 души. Кого да вѣрваме? Ако сж 20? Азъ ви увѣрявамъ, че сж 30. Кому ще вѣрвате? Окръжниятъ управителъ казва: отидохъ въ Станимака и повикахъ кметоветѣ и кметоветѣ казаха, че нѣкои сж отишли сами, ама колко — не имъ казаха числото. Какво ви донася окръжниятъ управителъ? Какво? Че цифри не сж му давани. Но другъ единъ отъ кметоветѣ му казалъ, че народътъ отиде да отбива пѣтната си повинностъ, но не бѣхме казали на Петю Павловъ, комуто сме дали удостовѣрение, колко души сж отишли. Кметътъ на Долно-Арбанаси удостовѣрява съ официално писмо, че по-голѣмата частъ отъ избирателитѣ на неговата община сж отишли да отбиятъ пѣтната си повинностъ, вслѣдствие прѣдписанието на околийския началникъ. Запитанъ окръжния управителъ колко е това число, самъ окръжниятъ управителъ нѣма куража да каже, а ви казва: кметоветѣ ми казаха, но не ми казаха цифрата. Техническото отдѣление дохожда на помощъ. Но повтарямъ и потретамъ, че техническото отдѣление не е непосредственото учреждение, за да може лично да събира тия свѣдѣния, а ги събира отъ кантониеритѣ, а вие знаете какви високопоставени личности сж тѣзи кантониери, за да не имъ даваме никаква вѣра. Самиятъ фактъ, че било прѣдсѣдателството, било самиятъ прѣдсѣдателъ на провѣрочната комисия сж счели за необходимо да се снабдятъ съ свѣдѣния върху числото на хората, които сж отишли да отбиватъ пѣтната повинностъ, вмѣсто да упражнятъ своето изборително право, е важенъ. Ако, казвамъ, този фактъ го намѣрятъ за основателенъ и че трѣбва да се провѣри, защото има сжщественно значение, ще дойдемъ да се спремъ на този сжщественъ въпросъ: кой има право това да го направи, чрезъ какви свѣдѣния да се удостовѣримъ? Ето този въпросъ, на който трѣбва да се отговори. А че трѣбва да се провѣри, сами чухме, че и самъ подпрѣдсѣдателътъ го искалъ и че и г. Кочо Калчовъ се е старалъ и затова е прѣдставилъ въ прѣписъ рапорта на окръжния управителъ, а че и самъ прѣдсѣдателътъ на провѣрочната комисия казва, че трѣбва да се провѣри. Значи, че е важенъ въпросътъ; че трѣбва да се провѣри това обстоятелство, е безспорно. Но тѣ ви казватъ: ние го провѣрихме; ние, казва г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи, делегирахме окръжния управителъ да отиде да събере свѣдѣния. А, не! Азъ не съмъ съгласенъ, окръжниятъ управителъ да делегира да събира свѣдѣния за правил-

ността или неправилността на единъ изборъ. Чл. 124, ако се не лъжа, отъ избирателния законъ е изриченъ: Народното Събрание е върховниятъ сждия за правилността на изборитѣ — никакви окръжни управители, никакви кантониери.

Ето защо, понеже обстоятелството, колко души сж отишли да отбиватъ пѣтната си повинностъ, има рѣшающе значение при положението, че г. Епитропу надминава съ 32 гласа г. Златанова, то азъ съ чиста съвѣстъ ще дигна ръка да назначимъ една легна комисия, която да отиде на самото мѣсто да провѣри колко души избиратели, вмѣсто да упражнятъ изборителното си право, сж отишли да отбиватъ пѣтната ангария, и, ако се окаже, че дѣйствително сж отишли само 5—10 души, тогава не можемъ освѣнъ да кажемъ, че това нѣщо нѣма никакво влияние върху резултата на избора; защото това начало сме го приемали почти въ всички Събрания, дѣто азъ съмъ ималъ възможность да бѣда: не влияятъ ли изгубенитѣ гласове върху крайния резултатъ, то ние утвърждаваме избора. И, ако се установи, че хората отъ тия три общини сж били само 12 или 15, а г. Епитропу има 32 гласа повече отъ Златанова — безспорно е, че ще потвърдимъ избора.

Единъ другъ фактъ се алегира: нѣма оплакване отъ избирателитѣ. Какъ нѣма оплакване! Отъ данитѣ, които можете да вземете, най-простото, на което можете да се закачите, то е, че Петю Павловъ, избирателъ на гр. Станимака, ви контестира избора. А чл. 123 отъ избирателния законъ казва, че всѣки избирателъ отъ околията има право да контестира избора. Вие не само това имате, но имате една грамадна контестация, а независимо отъ това — и този фактъ е единъ отъ онѣзи, за които и вчера говорихъ, — това сж обстоятелства d'ordre publique. Властта се е намѣсила — както щете го вземете, ще сждите ли околийския началникъ или не, то е друго, но той е отиѣлъ възможностьта на избирателитѣ да гласоподаватъ. Тамъ, дѣто има прѣстъ околийскиятъ началникъ, всички онѣзи послѣдствия сж отъ d'ordre publique и ние отъ само себе си, ex officio, ще провѣримъ безъ да има контестация.

По всички тия съображения азъ ще гласувамъ, а моля и почитаемото Събрание да гласува за една анкета по Станимакия изборъ.

А. Епитропу: Г-да народни прѣдставители! Нѣмахъ намѣрение да вземамъ думата по нашия изборъ, ако не ми се хвърляше клеветата, че азъ съмъ заемалъ пари на околийския началникъ, за да го подкупя. Най-тържествено ви заявявамъ, че не съмъ ималъ никога ни вземане, ни даване съ този околийски началникъ. Не само това, г-да народни прѣдставители. Трѣбва да знаете, че ние сме кандидатирани, като независими, а не като правителствени, и, като такива, той работѣше противъ насъ. Вие можете да не ни повѣрвате, но нѣма доказателства за да се докаже противното. (Г. Влайковъ: Има доказателства.)

Колкото се отнася до една подробност по нашия изборъ, азъ ще кажа само нѣколко думи. Всички се опиратъ върху писмото, изпратено отъ околийския началникъ до тримата кметове въ нашата околия, отъ 1 октомврий; всички се опиратъ върху това, че незаконно околийскиятъ началникъ го е изпратилъ. Г-да народни прѣдставители! Наистина, чл. 41 запрѣтава на околийския началникъ и на всички други власти, 5 дена прѣди избора, да издаватъ прѣдписания за отбиване на пѣтната повинностъ или военната повинностъ и че въ противенъ случай трѣбва да се разпуснатъ; но дали отъ текста на това писмо изпѣква това нѣщо, че тукъ е ималъ околийскиятъ началникъ умишлена цѣль да възпрѣпятствува на избирателитѣ? Азъ мисля, че ни най-малко. Освѣтъ туй, че съ това писмо околийскиятъ началникъ е искалъ по общи форми да изпълни негова една обязаностъ, която му налагатъ закона и правилницитѣ, друго нищо не е изпълнилъ.

Г-да народни прѣдставители! Всички прѣдговоривши настояваха, че съ това прѣдписане на околийския началникъ на мнозина отъ избирателитѣ била отнета свободата да отидатъ да гласоподаватъ. Това не е истина ни най-малко. При всичко че едни свѣдѣния, които сж доставени не зная по кой каналъ тукъ, дохождатъ да ни убѣдятъ, че наистина не е било възпрѣпятствувано на избирателитѣ отъ Кошуката околия да отидатъ свободно да си дадатъ гласа, при всичко това, казвамъ, пакъ излизатъ да спорятъ, че наистина имъ е било възпрѣпятствувано. Ако даже допуснемъ за минута, че околийскиятъ началникъ умишлено е изпратилъ това прѣдписание за да имъ възпрѣпятствува, избирателитѣ, съгласно чл. 41 отъ избирателния законъ, бѣха въ правото си да не изпълнятъ тази заповѣдъ на административната власть. Законътъ имъ гарантира тѣхната свобода 5 дена прѣди избора и до свършването на избора. Че наистина тѣ сж били гарантирани, че наистина тѣзи избори станаха тихо, мирно, свободно, безъ никаква намѣса, длѣжни сме всички този фактъ да засвидѣтелствуваме, защото никогажъ отъ освобождението насамъ азъ не съмъ запомнилъ такива свободни, такива редовни избори. И по тази причина агитаторитѣ на разнитѣ политически групи, на разнитѣ кандидати, бѣха свободни да тичатъ и даже можеха отъ самия пѣтъ, по който селянитѣ работиха, да ги придружатъ до самитѣ урни.

Г-да народни прѣдставители! Единъ фактъ само тукъ не е обясненъ отъ другитѣ г. г. прѣдговоривши прѣдъ васъ: дѣ именно работиха тѣ, ако е имало нѣколкомина да отбиватъ пѣтната си повинностъ. Въ писмото се говори, че тѣ сж работили между 9 и 19 километъръ, между Пловдивъ и Станимака. Километрическото разстояние между двата града се брои отъ площада „Борисъ“ въ Пловдивъ къмъ Станимака и 19 километъръ е тъкмо до първата къща при влизането въ Станимака. А тѣзи, които сж отбивали пѣтната си повинностъ, отбивали сж я на 17 и

18 километъръ, то е близо до самия градъ, и можеха, които поискатъ, въ сѣщото врѣме и да работятъ, и да упражнятъ избирателното си право, защото нѣмаше, освѣтъ да прѣминатъ 1 1/2 км. разстояние. Че това е тѣй, може да се провери всѣкога отъ Народното Сѣбрание.

Казаното, че тѣзи нѣколко души биха повлияли на резултата на избора, и то не е истина, защото отъ тѣзи села: Червенъ, Долно-Арбанаси и Горно-Арбанаси, при всичко че едното село има 171 избиратели, гласоподаватели сж само 30; отъ другото, отъ 250 избиратели, сж гласоподаватели само 54, а отъ Долно-Арбанаси, отъ 98 избиратели, сж гласоподаватели само 17. Тази пропорция е много малка въ сравнение съ цѣлото число избиратели, които би трѣбвало да гласоподаватъ тамъ. Азъ тукъ имамъ нѣколко бѣлѣжки за избирателитѣ и отъ другитѣ общини колко пропорционално сж гласоподаватели. Селото Чаушово има 409 избиратели, а сж гласоподаватели само 6 души. И тамъ ли околийскиятъ началникъ е употребилъ насилие, за да ги спре да не дадатъ гласа си? Но никой отъ избирателитѣ не дохожда да се оплаква! Селото Ахматово има 139 избиратели, а сж дошли само 6 души: то е една пропорция отъ 4 1/2%. Селото Садово има 230 избиратели и то е до самото с. Кара-Рензово, и отъ него сж дошли само 30 души избиратели, когато се знае, че тамъ се намира земеделското училище, че тамъ се намиратъ толкова души просвѣтени учители, които биха могли да повдигнатъ заинтересоваността на населението къмъ изборитѣ, да ги заинтересуватъ и да отидатъ да гласоподаватъ. Тоже с. Козаново, което брои 270 души избиратели, отъ това село сж дошли само 38 души избиратели, т. е. по единъ процентъ отъ 14 на сто. Селото Сатж-бегово има 235 души избиратели, а сж дошли да гласоподаватъ 34 — пакъ 14% и пр. Когато отъ тѣзи села, за които е споръ, че имъ било възпрѣпятствувано, отъ тѣзи села сж дошли: отъ Червенъ 22 1/2%, отъ Горно-Арбанаси 18% и отъ Долно-Арбанаси 18%, т. е. една по-голяма пропорция, откогато другитѣ; не може да бѣде доказателство, че писмото на околийския началникъ е повлияло навсѣкѣдѣ, та не сж дошли да гласоподаватъ.

И азъ мисля, че г. г. народнитѣ прѣдставители ще направятъ единъ актъ на голѣма несправедливостъ, ако рѣшатъ да се касира или анкетира този изборъ, отъ който досега по-свободенъ не е имало.

Т. Влайковъ: Азъ искамъ само за поправление на това, което по-напрѣдъ се говори, да изтъкна единъ фактъ отъ контестацията, който, не знамъ какъ, се замина мълкомъ и който, струва ми се, ще хвърли доста свѣтлина върху едно жестоко подозрѣние или обвинение, хвърлено върху избирателитѣ г-да. Свързватъ се разпоредбитѣ на околийския началникъ съ нѣкаква полица или бонъ, съ въпроса за нѣкакъвъ подкупъ, и излиза, че това е направено, за да се помогне на избранитѣ г-да.

Обаче, въ констестацията има единъ фактъ, който съвсѣмъ не говори въ полза на това прѣдположение. Ето го. Има една констестация отъ нѣкой си Петю Павловъ. Този Павловъ е сѣщото лице, което е ходило въ тѣзи три общини, до които има прѣдписание отъ околийския началникъ, да вземе удостовѣрения, че е имало прѣдписане отъ началника и че ходили нѣкои избиратели да отбиватъ пѣтната си повинностъ; значи, това е лицето, което най-много е било заинтересовано да се касира избора и което асѣ е въоръжено противъ началника. Въ тази констестация, освѣнъ тия факти — за участието на началника, т. е. за неговото разпореждане по пѣтната повинностъ, указватъ се сума други работи: неправилно разпрѣдѣление на секциитѣ, противозаконни разпорѣдби на началника и пр. Но между другото, ето какво се казва още: (Чете.) „Началникътъ прѣзъ това врѣме, който имаше най-голѣмото желание да осуети избора на кандидата Иванъ Лилевъ, като не се спрѣ прѣдъ нищо, и съ заплашване даже на общинскитѣ кметове — кметовѣтъ на селата: Кукленъ, Червенъ — това село, за което има удостовѣрение, че избирателитѣ отишли да изпълнятъ пѣтната си повинностъ — Конушъ, Катунско-Конаре, Караджово и пр. — на които е казалъ, че трѣбва да гласоподаватъ за Д. В. Манчовъ, а не за Ивана Лилевъ“ — Д. В. Манчовъ е сѣщо кандидатъ на една отъ пропадналиятѣ листи. Това е голъ фактъ и азъ искамъ да го констестирамъ, за да се има и той прѣдъ видъ отъ овѣзи поне, които хвърлятъ това жестоко обвинение противъ тѣзи г-да. Може да е право, може да е криво, но трѣбва да се има прѣдъ видъ и справедливо да се прѣцѣни сѣщността на това дѣйствиe на околийския началникъ и на това обвинение.

Това само искамъ да поправа.

К. Калчовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Много пѣти въ парламентарната ми практика имахъ случая, имахъ честта, тѣй да кажа, да се кача на тази трибуна, за да отблъсна инсинуация така зловна и толкова недобросѣвѣстно хвърлена противъ мене, противъ моята честъ. А съ защитата на моята честъ, азъ ще защита и честта на моитѣ избиратели, които сѣ имали добросѣвѣстността поне нищо да не пишатъ въ констестацията по това, което се говори тукъ. Искамъ да кажа, че въпросътъ за черпнята и въпросътъ за подкупа сѣ излѣзли отъ наши колеги тукъ, (Н. Поповъ: Главно отъ Ризова.) а въ констестацията нито дѣма нѣма за това нѣщо. Азъ главно обръщамъ вниманието ви върху това и азъ съ удоволствие констатирамъ това, за честъ на моитѣ избиратели.

Прѣди всичко, г-да прѣдставители, азъ съмъ длъженъ да поблагодаря на г. Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи, който веднага, щомъ видѣ тия удостовѣрения отъ кметовѣтъ, по длъжностъ се е погрижилъ да пише — не, както каза г. Христовъ, че понеже съмъ отишълъ азъ въ недѣля въ Пловдивъ,

та съмъ търсилъ техническото бюро да му давамъ свѣдѣния; азъ отблъсвамъ съ прѣзрѣние подобни инсинуации, тѣ сѣ недостойни да се хвърлятъ отъ единъ колега въ Народното Събрание, — но още на 22-й, когато се отвори Събранието, като видѣ тѣзи удостовѣрения на кметствата — и удостовѣрения недобросѣвѣстни — г. Министърътъ се е разпорѣдилъ да пише, защото единъ кметъ, когато дава удостовѣрение, той трѣбва да ви каже, че вслѣдствие на прѣдписанието не нѣкои не сѣ гласоподавали, ами кои сѣ тия нѣкои, които не сѣ гласоподавали, защото кметътъ е най-добръ въ положение да ги знае и да ги каже, защото до него е отправено прѣдписанието, а не до мене или до васъ — слѣдователно, кметътъ, който има 80 избиратели само, трѣбва да види, като дава удостовѣрение на нѣкой си Павловъ, кои „нѣкои“ не сѣ гласоподавали, защото той е знаелъ, че това удостовѣрение е прѣдначено да се яви прѣдъ най-върховното тѣло въ страната — Народното Събрание — и, слѣдователно, не трѣбва да се подиграва съ него. Не може да не знае той кои сѣ тия „нѣкои“, които сѣ отишли да изпълняватъ пѣтната си повинностъ, а не отишли да гласоподаватъ. Ето защо, азъ казвамъ, г. Министърътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи е изпълнилъ една длъжностъ въ своето качество на върховенъ контролоръ по правилността и законността на избора, по произвеждането, ако мога да се изразя тѣй, на избора, като е прѣдписалъ да се узнае кои сѣ тѣзи „нѣкои си“. Този е рапортътъ. Този рапортъ азъ, разбира се, не съмъ поискалъ, но азъ имахъ право да го поискамъ, както и самъ г. Министърътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи, по длъжностъ, ви обясни значението на този рапортъ, защото Министърътъ присѣтствува тукъ, именно, да дава такива обяснения по дѣйствието на администрацията и по правилността на изборитѣ. Така сѣщо благодаря и на подпрѣдсѣдателя г. Краевъ, задѣто е побързалъ да събере, по длъжностъ, свѣдѣния, защото и той е длъженъ не вече като подпрѣдсѣдатель на Народното Събрание, но и като народенъ прѣдставителъ да събере свѣдѣния за да се освѣтлятъ нѣкои данни. Другъ е въпросътъ, какво оцѣнение ще дадете вие на тия данни, но нѣмате право да хвърляте упрекъ на дѣйствието на бюрото, като е искало да се освѣтли въпросътъ. Азъ самъ, въ качеството си на прѣдставителъ, имахъ право да искамъ свѣдѣния, защото, като защитавамъ избора си, трѣбва да говоря върху положителни данни.

Г-да народни прѣдставители! Вие имате прѣдъ васъ протоколитѣ по този изборъ и вие виждате, че въ тѣзи протоколи нѣма никаква бѣлѣжка — никакви произшествия не сѣ станали. Като казвамъ никакви произшествия, азъ напирамъ на избора отъ 28 януарий, и вие знаете какво ви е долагала анкетната комисия, какви гърмежи, какви вистрѣли, какви наранявания на замѣстници, изгонване официално избирателитѣ по заповѣдъ на полицейския приставъ и пр. и пр. Никакви произшествия, никакви заявления! Кандидати тамъ е имало десетина

души. Нийдѣ, може би, не е имало толкозъ вандидати, колкото въ Конушката околия, и никакви заявления отъ никого нѣма, и протоколитѣ сж склучени правилно. Какво има? Имате подирѣ склучването на избора контестация отъ нѣколко души граждани отъ града Станимака. Азъ допускамъ, че всѣки има право да оспорва правилността на избора, но пакъ обръщамъ внимание върху този фактъ, който има мѣродавно значение, че никой избирателъ не се е оплаквалъ, че „на мене е възпрѣпятствувано да гласоподавамъ.“ Тѣзи хора, които ви сж дали заявление, сж гласоподавали. Виждате въ избирателнитѣ списъци, че тѣ сж гласоподавали, а отъ общинитѣ никой не е дала подобна контестация, но азъ допускамъ, че и други могатъ да даватъ.

Сега минавамъ на другитѣ факти въ контестацията. Главно нѣщо какво ви казватъ? Прѣдставитѣ ви единъ прѣписъ отъ писмото на околийския началникъ, пратено до три общини. Азъ не виждамъ да пише „окръжно“, но виждамъ, че има едно писмо, пратено до три общини, и тамъ се казва, че трѣбва селянитѣ отъ тия три села да отидатъ да отбиятъ пжтната повинностъ. Това е направено седемъ дена прѣди избора, и то има тоже мѣродавно значение, защото азъ четохъ рапорта на окръжния управителъ и той казва, че съ пращането на това писмо отъ околийския началникъ, той не разбираше, че трѣбва да излизатъ веднага да работятъ, а, естествено, подирѣ избора. Така щото, самъ окръжниятъ управителъ, когото азъ твърдѣ много уважавамъ, който е единъ отъ старитѣ, опитни и добросъвестни чиновници, той самъ намира на този фактъ и казва: съ изпращането на това писмо началникътъ не е билъ дотолкозъ невѣжа да не знае, че не трѣбва да излизатъ да работятъ, и, вѣроятно, затова го е пратилъ по-рано. Но за насъ е фактъ, че околийскиятъ началникъ, макаръ и по-рано, е пратилъ това писмо. Въпросътъ е, както всѣкога е постъпвало Народното Събрание, има ли рѣшающе значение върху правилността на избора тази покана.

Позволѣте ми, прѣди да говоря върху практическата страна на въпроса, да ви кажа, че по начало, то за мене абсолютно никакво значение нѣма. Една бумага, една книга, изходяща отъ властта, даже съ противозаконно съдържание, до когото и да било, не може да има абсолютно никакво значение; не можете вие никога да турите правата на избираемитѣ и избирателитѣ въ зависимостъ отъ едно писмо на властта, ако ще би отъ министъра, или окръжния управителъ, или околийския началникъ. Азъ допускамъ даже, че единъ министъръ, единъ окръженъ управителъ, единъ околийски началникъ, може да пише да не отиватъ на избора. Само когато едно писмо е придружено съ физическо давление, съ сила, само тогава можемъ да положимъ въпроса: има ли рѣшающе значение това нѣщо или нѣма. Но, когато е само едно писмо, азъ мисля, вие обскърбявате избирателитѣ, вие ще

дадете да се разбере, че нашитѣ хора нѣматъ никакво понятие за граждански права въ страната, че затуй, защото имъ е писано да отидатъ да работятъ, не сж отишли да гласоподаватъ. Ето какъвъ е практическиятъ резултатъ. Писалъ е околийскиятъ началникъ на кмета, но дали е обръналъ внимание кмета на това нѣщо? Ни най-малко. Какво става? Въ деня на избора, кметовѣтѣ на тритѣ села повеждатъ хората си и отиватъ да гласоподаватъ. Азъ допускамъ даже, че кметовѣтѣ сж съобщили на общинаритѣ: ето какво пише околийскиятъ началникъ, но вие знаете, че имаме изборъ и че ние ще отидемъ да гласоподаваме, а който не иска да упражни избирателното си право, нека отиде да работи. И фактътъ, че сж отишли хора да гласоподаватъ, е доказателство, че така сж разбрали хората това писмо. По-нататкъ вие имате и практическия резултатъ. Колко души сж отишли на 7-й да гласоподаватъ? Отъ с. Арбанаси единъ отишълъ да работи, 30 души отишли да гласоподаватъ; отъ другото село сж отишли трима на работа и отъ третото село трима — всички ставатъ десетъ души. Е, г-да народни прѣдставители, кажете съвѣстно, може ли да кажете, че тукъ се констатира факта за изнасилване волята на избирателитѣ?

Азъ ви казахъ и друго: че не се яви никой отъ тѣзи избиратели да ви каже, че е била изнасилена волята му. Азъ допускамъ, че почитаемото Народно Събрание, като застъпникъ на правата на тия избиратели, казва: ние се застъпваме за тѣхнитѣ права. Добръ, но тѣ сж отишли да гласоподаватъ. Моаятъ уважаемъ колега ви каза нѣщо повече, че по-голѣмъ процентъ отъ тия села сж отишли да гласоподаватъ, отколкото другитѣ. Ще кажа на уважаемия г. Такевъ, че отъ Чаушово, дѣто хората знаятъ правата си, дѣто има четиристотинъ избиратели, само шестъ души сж отишли, а отъ тѣзи села сж отишли по-голѣмъ процентъ. Какво е заключението? Заключениеето е, че изнасилване волята на избирателитѣ не е имало съ това платоническо писмо. И даже въ доклада на окръжния управителъ четохъ нѣщо повече: че никакъвъ стражаръ въ селата не е отивалъ да ги кани, което е важно. (Министъръ М. Сарафовъ: Вѣрно е това.) И нѣщо повече ще кажа азъ, за честъ на администрацията, въ дадения случай околийскиятъ началникъ: понеже е зналъ, че е имало хора обвинени по миналитѣ избори, той се е боялъ и се е подчинилъ на заповѣдитѣ на г. Министра. Но азъ питахъ и даже нѣкои много наивни хора сж се чудили, какъ така да не дойде нѣкой стражаръ или околийскиятъ началникъ да имъ каже за кого ще гласоподаватъ. Нѣма такова нѣщо. Ще ви кажа нѣщо повече: за единъ кметъ, нѣкой бѣжанецъ, имаше прѣдписание отъ войнския началникъ до кмета на с. Садовъ, да го прѣдстави непрѣмѣнно на 7-й того въ върховната контролна комисия. Видѣхъ и писмото. Отидохъ тамъ и той ми каза: „азъ, казва, зная правата си, азъ ще взема избирателнитѣ списъци и ще вода хората на изборъ, а ще отида въ комисията на 8 или 9-й—

нищо не може да ми направятъ.“ Ако единъ кметъ не знае елементарното нѣщо, да каже на селянитѣ, че ваша длъжностъ е да отидете на избора да гласоподавате, тогава азъ не зная дали ние можемъ да говоримъ за конституционни права въ страната.

Искането провѣрка на тия свѣдѣния е било длъжностъ на г. Министра да го направи. Азъ съмъ благодаренъ нему, азъ съмъ благодаренъ и на бюрото. Но казвате вие, отдѣ сж събрани тия свѣдѣния? Отъ техническото бюро. Отдѣ ще се събератъ! Немъ, ако отиде анкета да пита хора отъ пѣтя и ако излѣзатъ 200 души да кажатъ утвърдително, немъ ще имъ вѣрвате? Ами вие имате законъ за работенето. Въ закона е казано, че трѣбва да има списъкъ на хората, които работятъ и пр., и по това се сжди за освобождаването на данѣка. Такива сж прѣдписанията на закона и трѣбва да се поддържатъ. А, както казвате вие, че трѣбва да отиде анкета да вика населението и да пита: кой и колко дена е работилъ, това е недопустимо, това е противозаконно. Ето защо казвамъ, че единичкитѣ мѣродавни свѣдѣния по работенето не сж други, освѣнъ списъцитѣ, които дава техническото отдѣление. Какво ви казватъ тѣзи списъци? Азъ дохождамъ на практическия резултатъ, защото азъ ви казвамъ, за мене прѣдписания, изходящи отъ власти, които нѣматъ никаква санкция, които не сж съпрязени съ физически давления, абсолютно никакво значение нѣматъ. И вие виждате, че кметоветѣ не сж обърнали внимание на това прѣдписание. Тѣзи „нѣкои си“ сж доброволно отишли. А тия „нѣкои си“ колко сж? Десетина души. А пѣкъ въ цѣлата околия — защото по онова врѣме се работѣше пѣтътъ и всѣки доброволно можеше да отиде да работи — на 7-й того сж били 12 души. Вие казвате, че и по-рано сж отишли. Моятъ уважаемъ колега ви каза, че на 7-й и да сж работили нѣкои, тѣ сж работили въ града. Станимака и, слѣдователно, могли сж да отидатъ да пуснатъ бюлетината си и пакъ да работятъ. Така щото, никакъвъ другъ критерий нѣма, по който да провѣрите това нѣщо, освѣнъ списъцитѣ. Нищо друго не може да направи по тази тема анкетната комисиия. То е извършено и вие го имате прѣдъ вашитѣ очи; така щото, не можете да го не вземете въ внимание, защото и то е съгласно съ закона, по който се отбива пѣтната повинностъ.

Азъ по тази тема нѣма да говоря повече. Толкозъ по контестацията, защото въ контестацията нѣма никакви други данни. Казано е, че имало двама войници на вратата. Азъ мисля, че това е право на прѣдсѣдателя на бюрото и за това не заслужава да се говори. Може да има и повече. Но азъ съмъ длъженъ, г-да народни прѣдставители, главно да отблъсна инсинуацията, отправена противъ мене, както казахъ, така злобно и така недобросѣвѣстно. Длъженъ съмъ да ви обясня, че въ провѣрочната комисиия дохожда г. Урумовъ и ме изненада съ слѣдующия въпросъ: „Вѣрно ли е, че нѣколко дена прѣди избора вие, т. е. Вашата

търговска кѣща, на личенъ кредитъ на околийския началникъ му е направила заемъ?“ Буквално така ли е запитването, г-нѣ Урумовъ? (А. Урумовъ: Така е! — Т. Влайковъ: Безъ поржчители!) Вие на личенъ кредитъ, нѣколко дена прѣди избора, направили ли сте кредитъ на околийския началникъ? Такова едно запитване отъ страна на единъ мой колега, макаръ и новакъ въ парламентарния животъ, ме възмути, докара ме въ възбудено състояние.

Прѣди всичко, г-да народни прѣдставители, една търговска кѣща не е длъжна да дава смѣтки за своитѣ операции, освѣнъ за случаитѣ, за които законътъ прѣдвижда; толкова повече, че търговската кѣща, която прѣдставлявамъ, нѣма никакво петно на челото си и тя се е придържала всѣкога, съ гордостъ мога да го кажа, въ тѣснитѣ рамки и о правилата на честността. Който за мене лично, азъ съмъ ималъ честта да бѣда избранъ за народенъ прѣдставитель повече отъ 10 пѣти и досега никога единъ мой колега не си е допусналъ даже да помисли, че азъ съмъ способенъ било чрѣзъ парични, или други срѣдства да искамъ да подкупя гласоветѣ на избирателитѣ. Никога не съмъ си допусналъ да помисля такова нѣщо и заявявамъ го, че за прѣвъ пѣтъ ми се хвърля такава инсинуация, която ме възмути. (А. Урумовъ: Не е инсинуация, г-нѣ Калчовъ! Трѣбва да държите смѣтка за изразенията си!) Нѣщо повече отъ инсинуация! (А. Урумовъ: Вие самички потвърдихте, че сте дали 400 л.) Моля Ви се, когато говорѣхте, азъ никога не Ви прѣкъсвахъ и мисля, че трѣбва да имате малко снихождение за моето говорене и да ме изслушате. — Азъ веднага, въ моята коректностъ, заявихъ прѣдъ комисиията, че прѣди избора, прѣди издаването на указа за изборитѣ, никога на личенъ кредитъ на околийския началникъ търговската ни кѣща никакъвъ кредитъ не е давала. Тогава ви заявихъ тържествено, както и моя колега ви заяви, че никакво вземане-даване не е ималъ съ околийския началникъ на личенъ неговъ кредитъ. Той е търговецъ и никой не може да го упрекне, даже ако би далъ на околийския началникъ нѣколко пари на заемъ. Но азъ вѣрвамъ на неговитѣ думи, на вѣрвамъ, че и вие ще вѣрвате... (М. Такевъ: Окрѣжниятъ управитель пише ли въ писмото си такова нѣщо? — Министъръ М. Сарафовъ: Да, управительтъ твърди, че прѣди 3—4 мѣсеца е било това нѣщо!) Азъ ви казвамъ, че прѣди 3—4 мѣсеца г. Епитропу, който е прѣвъ търговецъ, когато никога не е мислилъ да бѣде народенъ прѣдставитель, е могълъ много хубаво да заема пари както на околийския началникъ, така и на други хора; но той ви казва, че не, па и азъ вѣрвамъ, че не, защото и той е отбѣгвалъ да има такава работа съ околийския началникъ. Обаче, азъ, въ моята коректностъ къмъ моитѣ другари въ комисиията, тържествено заявихъ, че никога, нито прѣди издаването на указа, нито по-рано, никакъвъ личенъ кредитъ на околийския началникъ не съмъ давалъ; по-послѣ,

при другарски единъ разговоръ — което казвамъ и тукъ — спомнихъ си, че прѣди два или три мѣсеца е билъ шкантиранъ единъ бонъ у насъ, не отъ околийския началникъ. Той е ималъ вземане-даване пакъ съ едно доста почетено лице, единъ отъ напиту клиенти, търговецъ, съ когото търговската ни къща има вземане-даване, която не единъ, а по 15—20 бона шкантира. Но търговската ни къща е дала кредитъ на това лице, а не на околийския началникъ, защото не го познава. И ще ви кажа още, че съ околийския началникъ се запознахъ само нѣколко дена прѣди изборитѣ. Азъ ви увѣрявамъ, че прѣди това, лично да го срѣщнехъ не го познавахъ, че това, което ми обърна вниманието бѣше туй, че между боноветѣ, които минаваха прѣдъ очитѣ ми, имаше подписъ, който не познавахъ, както не познавахъ и лицето. Това е, което ми се запечати въ паметта и затова казахъ: да, прѣди 2—3 мѣсеца, помня, че е билъ шкантиранъ такъвъ бонъ, за триста лева, ако се не лъжа. Е, г-да народни прѣдставители, отъ това единъ народенъ прѣдставителъ, единъ колега, да отива да хвърля зловни инсинуации противъ единъ свой колега, да иска да хвърли петно върху една търговска къща, която не е имала петно, която се придържа строго о рамкитѣ на честността, това е недобросъвестно. Казвамъ го толкова повече, че, по моитѣ свѣдѣния, г. Урумовъ е билъ въ много неприятелиски отношения съ околийския началникъ, когато е билъ въ Хасково, и сега иска да си отмѣсти. Оставамъ това за негова смѣтка.

А. Урумовъ: Това не го прави за отмѣщение! Азъ го казахъ въ комисията, че менъ ми го съобщилъ единъ свидѣтель, който е билъ въ Вашата контора, когато сте брили паритѣ. Когато азъ казахъ това, не казахъ, че съмъ свидѣтель-очевидецъ, а казахъ думитѣ, които ми сж прѣдани, и вслѣдствие на туй азъ Ви попитахъ: истина ли е туй или не е истина. И азъ пакъ поддържамъ, че е на основание на това, което е видѣлъ свидѣтельтъ — разбира се, ако е вѣрно това, което ми е казалъ. Но Вие дохождате да потвърдите същото; само казвате, че това нѣщо е станало прѣди 3—4 мѣсеца, което не е вѣрно, защото прѣди 3—4 мѣсеца той не бѣше околийски началникъ.

Н. Поповъ: Кой е този свидѣтель?

А. Урумовъ: Когато направите анкета, тогава ще ви кажа.

Х. Славеиковъ: Сега трѣбва да го кажете!

К. Калчовъ: Азъ ви казахъ и пакъ ви казвамъ, прѣди изборитѣ на личенъ кредитъ на началника никога не сме давали нищо, макаръ, казвамъ, че една банкова къща може всѣкога да дава. Но не сме дали. И слѣдъ това мое твърдѣне прѣдъ комисията, азъ мисля, че вие нѣмахте нравствено

право да излизате тукъ да хвърляте инсинуации. (А. Урумовъ: Това не сж инсинуации, казвамъ пакъ!) И Вие най-малко право имате, г-нъ Урумовъ, да говорите за честъ въ паричнитѣ работи, защото знаа, че Вие имате много широка съвѣсть. (А. Урумовъ: Въ всѣки случай много по-добра честъ отъ Вашата! — Н. Поповъ: Дали ли сте, г-нъ Калчовъ, нѣкога 100 л. на г. Ризова, защото азъ чухъ, че той билъ неблагодаренъ длъжникъ и иска въ Сьбранието... — Глѣчка.) Оставете тия работи, моля. — Азъ даже ще кажа нѣщо повече. Азъ имахъ честта да кажа пакъ другарски и съмъ прѣдизвиканъ да говоря, че единъ бонъ на одного отъ контестаторитѣ сме шкантирали и протестирали, и сме го дали въ сждъ. Немѣ е виновата една контора за това? Смѣшно е да се говори върху това нѣщо.

Азъ ви повтарямъ, г-да народни прѣдставители, че азъ можехъ съ прѣзрѣние да прѣмина запитването на г. Урумова, защото то не може да има нищо общо съ контестацията. Вие имате една контестация, въ която никой нищо не говори по тази тема. Провѣрочната комисия разисква по тази контестация и, единъ народенъ прѣдставителъ щомъ излѣзе и ме запита мене за операциитѣ на една банкова къща, азъ можехъ да го мина съ прѣзрѣние. Но азъ ви казахъ другарски и ви дадохъ тѣзи разяснения; ако обичате, вѣрвайте ме, ако не обичате, не дѣйте ме вѣрва. Но азъ вѣрвамъ, че вие ще ме повѣрвате.

Ще ви кажа, г-да народни прѣдставители, че азъ се пазѣхъ да се не запознавамъ даже съ околийския началникъ, защото азъ можехъ да го запозная още отъ първия день отъ дохождането му въ околията. И мога да ви кажа, че прѣди избора го запознахъ въ Пловдивъ, по въ Станимака не съмъ станилъ нито въ канцеларията му, нито въ квартирата му. Пазѣхъ се, като знаехъ миналитѣ избори какъ сж били, като знаехъ, каква анкета е ставала по тѣзи избори, какви обвинения е имало и като се кандидатирахъ съвършено независимъ, никаква просба до никого нѣма отъ мене отпавена, до никаква властъ, било по разтурването кметствата, било по други работи, при всичко че много работи се вършеха въ тази околия, и единъ отъ главнитѣ двигатели на тѣзи работи е контестаторътъ Павловъ. Но ние стоехме на своя нога и искахме и по избора да стоимъ на свои нога. И казвамъ, не само тогава, но и всѣкога съмъ ималъ за принципъ, щото нито съ черпения, нито съ други работи да се избирамъ за прѣдставителъ. И още, за честъ на моитѣ избиратели, ще ви кажа нѣщо повече. Азъ ходихъ въ селата, дѣто, като сѣдѣхме, имъ прѣдложихъ да ги почерпия, а тѣ ми казаха: „Не, Вие сте ни направили честъ да дойдете тука, Вие сте толкова годишенъ дѣятелъ; ние трѣбва да Ви черпимъ, а не Вие!“ Това ви го казвамъ за честъ на Кошупкитѣ избиратели!

Има нѣщо повече, г-да народни прѣдставители. Въ контестацията, която ви прочете . . . (Глѣчка.) Азъ даже отивамъ дотамъ, че . . . (Глѣчка.)

Прѣдседателътъ: Моля типина, г-да!

К. Калчовъ: Азъ отивамъ още по-нататъкъ, г-да прѣдставители! Азъ допушамъ на властѣта да има своитѣ симпатии, стига да има пълно невмѣшательство; допушамъ да има свои симпатии, и ни най-малко не осжждамъ това, дѣто се прочете въ контестацията, това, дѣто уважаемиятъ г. Влайковъ прочете, въ която е казано, че околийскиятъ началникъ изказалъ симпатия къмъ Д. Манчовъ, а не къмъ Лилова. Щомъ той не е агитиралъ отъ своя страна съ дадената нему властъ, азъ не му вмѣнявамъ въ грѣхъ; но искамъ да обърна вниманието ви върху факта, че самитѣ контестатори казватъ, че околийскиятъ началникъ не е ималъ симпатии. Така щото, като вземете прѣдъ видъ, г-да народни прѣдставители, какъ съ били изборитѣ на 28 априлий и какъ съ били настоящитѣ допълнителни избори, на 7 октомврий, азъ мисля, че вие ще направите най-голѣмо оскърбление на избирателитѣ на тази околия, ако вие ги пратите още единъ пътъ да гласоподаватъ за нови народни прѣдставители. Азъ мисля, че ако пратите анкета, тоже ще направите едно оскърбление на тѣхъ, защото тѣ съ проявили гласа си: 4.000 хора съ гласоподавали. И вие не можете да турите въ зависимост труда на 4.000 души отъ писмото на единъ околийски началникъ, отъ академическото писмо на околийския началникъ, което не е имало ни най-малко влияние върху избора. Вие тоже не можете да вземете за принципъ това начало, че ако се наруши единъ членъ отъ закона, да се касира изборътъ. Ами тогава азъ ще ви намѣря всѣкога, че се нарушаватъ нѣкои членове, и да карате 4.000 избиратели изново да гласоподаватъ.

Затова азъ ви моля, отъ името на моитѣ избиратели, да потвърдите избора на Конушката околия.

Д. Христовъ: Искамъ думата! (Гласове: Да се гласува! — Глъчка.)

Ц. Таслаковъ: Разискванията съ привършени и никой не може да говори!

Н. Цановъ: Моля, моля, азъ искамъ да говоря за допускането на г. Христова да говори.

Д. Христовъ: Азъ искамъ да установя само два-три факта (Глъчка.—Н. Цановъ: Не е възможно!) Ако ми е позволено, да установя 2—3 факта.

Прѣдседателътъ: (Звъни.) Г-нъ Христовъ! Нѣмате думата!

Н. Цановъ: Само по въпроса: дали може да се допусне на нѣкой отъ прѣдставителитѣ, слѣдъ като се е дала послѣдната дума на избранитѣ, именно по този въпросъ искамъ да кажа нѣколко думи; да се консултира съ туй Народното Прѣдставителство. (Нѣкои прѣдставители: Има правилникъ!) Защото досега имаме една парламентарна

практика, да не се допуша това. Прѣкратятъ се дебатитѣ и слѣдъ туй се дава послѣдната дума на избраницитѣ. Тази е нашата практика. (Гласове: Да се гласува!)

Министъръ-Прѣдседателъ П. Каравеловъ: Азъ искамъ двѣ думи да кажа. Могатъ нашето Събрание да укорятъ въ логомахия, но поне едно имаше досега, че послѣдната дума се дава на избраника; слѣдъ него не се продължава разискването повече. Може да гласува кой както иска, но гласуване искамъ, а не да се повтара разискването. (Гласове: Прието!)

Прѣдседателътъ: Дебатитѣ съ свършени. Има три прѣдложения: едното е за утвърждаване на избора, другото е на комисията за анкета и третото за касиране. Тия съ тритѣ прѣдложения. По приетия обикновено редъ, най-напрѣдъ ще туря на гласуване прѣдложението на комисията, за анкета. Моля ония г. г. прѣдставители, които съ за анкета, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събранието, г-да, приема анкета по Конушкия изборъ.

Слѣдва изборътъ, станалъ въ Каваклийската околия.

А. Краевъ: Азъ ви моля най-почтително, г-не прѣдседателю, по моя въпросъ да консултирате Събранието: одобрява ли моето поведение или не. (Гласове: Удобрава!)

А. Филиповъ: Слѣдва да се избере анкетна комисия.

Министъръ-Прѣдседателъ П. Каравеловъ: Азъ бихъ искалъ думата за г. Краева. Менѣ ми струва, че отъ г. Краева, като нашъ подпрѣдседателъ, досега ние не сме имали причина да се оплакваме, и бихъ желалъ Народното Събрание да му изрази вотъ на довѣрие. (Гласове: Вѣрно!) Дѣто укоряваха г. Краева, че е събиралъ свѣдѣния — това е право на всѣкого отъ васъ. Защо да не събира? Така щото, нѣма какво да му се сърдимъ за това. Понеже г. Краевъ се обиди малко отъ нѣкои думи, затова да му се изрази вотъ на довѣрие. (Н. Козаревъ: То не дава поводъ за гласуване довѣрие! — А. Филиповъ: Никой не е изказалъ недовѣрие. Нѣма човѣкъ, когото Ризовъ да не е обидилъ!)

Н. Козаревъ: Събранието не е изказало недовѣрие къмъ г. Краева.

П. Станчевъ: Нѣма нужда да се вотира.

Д. Петковъ: Азъ мисля, че нѣма нужда да се вотира довѣрие на г. Краева, защото никой не го е оскърбилъ. Тия работи съ размѣнени помежду имъ. Азъ ще моля г. Краева да не проявява такива дребни капризи, защото може да се намѣрятъ хора да вотираатъ противното; при всичкитѣ ни добри желання да го видимъ тамъ, може да гласуваме противното. Понеже сега никой нищо нѣмаше про-

тивъ него и никой не иска да го бламира, по-добър е да си земе мѣстото и да се мине този въпросъ. Да не проявява дребни капризи, които, най-сетнѣ, не правятъ честъ никому.

Е. Начевъ : Г-да народни прѣдставители! Понеже г. Краевъ заяви, че ако не му се гласува довѣрие, то щѣла да послѣдва оставката му, вслѣдствие на туй моля Народното Събрание — не е голѣма работа — да му се гласува довѣрие. (Смѣхъ.)

А. Краевъ : Г-да народни прѣдставители! Моля, недѣйте поглежда леко на този въпросъ. По самия този начинъ вие ме оскърбявате, безъ да щете, може би. Азъ ви моля да вѣрвате, че не искамъ да проявявамъ никакви капризи, но моля г. Петкова да се съгласи, че е длъжностъ, достоѣнието на всѣки членъ на прѣдсѣдателството му налага дългъ, помъ се хвърли подозрѣние върху неговото безпристрастие, да иска вотъ на довѣрие и, ако му се откаже, да напусне мѣстото си. Г-нъ Ризовъ отиде по-далечъ въ своята нескрупулъозностъ. Той едвали не хвърли обвинение противъ мене, че азъ съмъ билъ подкупенъ отъ г. Калцова, за добиване тия свѣдѣния. (А. Филиповъ: Той обижда всѣкого!) Ако вие, г-да, считате, че азъ не съмъ ималъ правото да постѣпя по този начинъ, рѣшете съ вотъ; ако считате, че азъ съмъ дѣйствувалъ правилно, че съмъ ималъ право да постѣпя по този начинъ, не ще ми откажете довѣрието си.

Прѣдсѣдателъ : Азъ моля г. Краева отъ страна на Народното Събрание да се задоволи отъ това, което стана, да земе мѣстото си и да минемъ на дневния редъ. (Гласове: Тѣй!) Подиръ това, което се каза за въпроса на г. Краева, мисля, че г. Краевъ ще направи добръ да се задоволи отъ това, което се каза, че никой не е билъ противъ него, да земе мѣстото си и да минемъ на дневния редъ. (Гласове: Тѣй, тѣй! Прието! — Подпрѣдсѣдателъ г. Краевъ заема мѣстото си.)

II. Станчевъ : Часътъ е 8.

Прѣдсѣдателъ : Г-да народни прѣдставители! Прѣдсѣдателството прѣдлага за членове на анкетната комисия трима души, които сж: г. г. М. Златановъ, Г. Недѣлковъ и С. Савовъ. (Гласове: Приети!)

Д. Цанковъ : Единъ независимъ трѣбваше да турите.

М. Златановъ : Азъ не мога, защото азъ говорихъ за утвърдението на избора и, второ, ходилъ съмъ единъ пѣтъ въ тая околия, имамъ опрѣдѣленъ възгледъ по нѣкои работи и още отсега мога да ви докладвамъ за утвърдението на този изборъ. Затова желая вмѣсто мене да бѣде избранъ другъ.

А. Франгя : А. Филиповъ нека бѣде.

Прѣдсѣдателъ : Понеже г. Златановъ се отказва, прѣдсѣдателството прѣдлага г. Таслакова.

Ст. Ивановъ : И той е говорилъ. Лица, които не сж говорили нито за, нито противъ трѣбва да се избераатъ!

Прѣдсѣдателъ : Прѣдсѣдателството прѣдлага г. А. Филиповъ, вмѣсто г. Златанова. (Гласове: Приетъ!)

Н. Козаревъ : Азъ мисля, по-добър е анкетиритъ да не бѣдатъ лица отъ провѣрочната комисия, защото тѣ сж имали едно мнѣние и сж се произнесли вече по този изборъ. Г-нъ Арсениева прѣдложите.

Прѣдсѣдателъ : Прието е вече. Минаваме на слѣдующия прѣдметъ отъ дневния редъ. (Гласове: Нищо не е прието! Не е гласувано!)

Прѣдсѣдателството прѣдлага г. г. А. Филиповъ, Г. Недѣлковъ и С. Савовъ. Които сж за тия лица, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събранието приема.

Д-ръ Н. Генадиевъ : Заявявамъ, че нѣмаше болшинство, и моля да се провѣри. Азъ не мога да разбера, защо почитаемото прѣдсѣдателство избира отъ една и сѣща група двама души въ анкетната комисия и хора, които почти изключително се произнесоха въ полза на избора.

М. Златановъ : Гласувано е вече.

Ст. Ивановъ : Не е гласувано.

Прѣдсѣдателъ : Моля ония, които сж за г. г. А. Филиповъ, Г. Недѣлковъ и С. Савовъ, да станатъ на крака. (Гласове: По отдѣлно да се гласува!)

Приема ли Събранието да гласуваме единъ по единъ? (Гласове: Да, да!)

М. Такевъ : Г-нъ прѣдсѣдателю, искамъ думата.

Прѣдсѣдателъ : Имате думата.

М. Такевъ : Г-да прѣдставители! Менѣ ми се струва, че ние имаме вече единъ критерий, по който се ръководимъ, когато назначаваме комисии. Въ комисията трѣбва да влизатъ пропорционално прѣдставители отъ всички политически групи, по възможностъ. Азъ затова именно не гласувахъ, защото виждамъ, че и тримата избраници за анкетбори принадлежатъ на болшинството. Азъ не считамъ, че тази комисия ще бѣде достатъчно безпристрастна въчитъ на Народното Прѣдсѣдателство, и затова трѣбва да се избере комисия, която да прѣдставлява всичкитѣ течения въ Камарата, ако е възможно. Но понеже това не е възможно, то отъ тримата единиятъ да бѣде отъ Народно-либералната партия, единиятъ да бѣде отъ Народната и единиятъ отъ болшинството.

М. Златановъ: Правилникътъ не знае болшинство, а знае политически групи.

А. Краевъ: Въ правилника е предвидено, че, когато се нарежда анкетна комисия за проверка на единъ изборъ, въ състава ѝ трѣбва да влиза и единъ народенъ представителъ отъ тази група, на която принадлежатъ избраницитѣ. (Нѣкой отъ представителитѣ: Но тѣ сж независими.) Г-нъ Г. Недѣлковъ принадлежи къмъ групата на независимитѣ. (Гласове: А а а!) Попитайте г. Недѣлкова и той ще ви каже. За такъвъ сме го смѣтали. Кажете, г-нъ Недѣлковъ, на коя група принадлежите!

Г. Недѣлковъ: Азъ преди всичко — и всѣки отъ г. г. представителитѣ знае — не принадлежи ни къмъ една отъ групитѣ било прогресивна, било демократическа. Азъ съмъ кандидатиранъ, като принадлежащъ на групата на земледѣлцитѣ. Тѣй съмъ се кандидатиранъ и тѣй съмъ избранъ. Нѣма ме въ списъка нито на едната, нито на другата партия. Колкото се отнася до това мое избиране сега, азъ благодаря и нека моето мѣсто да го заеме г. Такевъ; азъ се отказвамъ.

Министъръ-Председателъ П. Каравеловъ: Азъ да ви кажа, ако искате да рѣшавате правилно, не трѣбваше да туряте никого отъ тия, които сж говорили за или противъ. (Гласове: Да!)

А. Краевъ: Отъ тия тримата никой не влиза въ това число.

Д. Петковъ: Понеже г. Недѣлковъ се отказва — и аслж трѣбваше да се откаже, защото, ако се не откажеше, ние щѣхме да вотираме противъ него, защото ако и да казва, че е независимъ, той не е такъвъ, — затова, за да излѣземъ отъ този безизходенъ пѣтъ, трѣбва да приемемъ предложението на г. Такева, и мисля, че Народното Събрание, ако се съгласи съ мнѣнието на г. Министъръ-Председателя, най-умното ще направи да избере хора, които не сж говорили, като избере г. г. А. Филиповъ, Г. Кирковъ и Д-ръ Н. Геннадиевъ отъ наша страна. (Министъръ-Председателъ П. Каравеловъ: Приемамъ това. — Гласове: Прието!) Ако не се приеме това нѣщо, тогава други да се избиратъ.

М. Златановъ: Щомъ взехме ние да предлагаме, тогава азъ предлагамъ слѣдното. Предложи се г. Савовъ и г. Филиповъ, а другата група, Народно-либералната, да покаже единъ свой представителъ.

Д. Петковъ: Ние показаме — Д-ръ Геннадиевъ. Народната партия не е имала тамъ кандидатъ.

А. Каназирски: Ние предлагаме г. Киркова. Предлагаме го отъ Народната партия като независимъ.

Н. Козаревъ: Тогава да бждатъ г. г. Кирковъ, Генадиевъ, и А. Филиповъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Най-добрѣ е да се избиратъ г. г. Савовъ, А. Филиповъ и Д-ръ Генадиевъ. (Гласове: Единъ по единъ да се приематъ!)

Председателъ: Приема ли Събранието г. Д-ръ Генадиева? Които приематъ, да вдигнатъ рѣка (Болшинство.) Приема се.

Приема ли Събранието г. Савова? Които приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Приема се.

Приема ли Събранието г. А. Филипова? Които приематъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Събранието приема.

Значи, г. г. А. Филиповъ, С. Савовъ и Д-ръ Н. Генадиевъ се назначаватъ за членове въ тая анкетна комисия.

Д. Цанковъ: Веднага да отидатъ и да свършатъ тая работа!

Председателъ: Минаваме къмъ избора, станалъ въ Каваклийската околия. Г-нъ докладчикътъ има думата.

Докладчикъ Е. Начевъ: Г-да народни представители! Ще ви докладвамъ избора, произведенъ на 7 октомврий въ Каваклийската околия. Каваклийската околия била е раздѣлена на четири секции. Въ първата, Каваклийска секция, отъ 1.870 души избиратели гласоподавали сж 1.056. Получили сж гласове: г. Марко К. Марковъ — 575, г. Христо И. Гендовичъ — 472, г. Ной Марковъ — 7, г. Панайотъ П. Стойновъ — 2. Въ втората, Вакѣфската секция, отъ 1.774 избиратели, записани по избирателнитѣ списъци, гласоподавали сж 562. Получили сж гласове: г. Ной Марковъ — 395, г. Марко К. Марковъ — 11 и г. Христо Ив. Гендовичъ — 156. Въ третата секция, Талапманлийската, отъ 2.604 избиратели гласоподавали 556. Получили сж гласове: г. Ной Марковъ — 356, г. Христо И. Гендовичъ — 176, г. Панайотъ П. Стойновъ — 16, г. Марко К. Марковъ — 3. Въ четвъртата, Минчевската секция, отъ 2.002 избиратели гласоподавали 551. Получили гласове: г. Ной Марковъ — 417, г. Христо И. Гендовичъ — 114 и г. Панайотъ П. Стойновъ — 19. Отъ общия резултатъ на избора се вижда, че е избранъ г. Ной Марковъ. Прѣзъ деня на гласоподаването въ четиритѣ секции изборътъ се е произвелъ редовно и законно. Гласоподаването е почнало съгласно закона и е свършено въ 6 ч. въ всичкитѣ секции. Подиръ избора сж постѣпили 3 контестации, подписани само отъ пропадналитѣ кандидати. Така, едната е подписана отъ г. Гендовича, втората — отъ г. Марко Марковъ и третата — отъ кандидата, нѣкой си Тодоръ Алексиевъ. Обаче, споредъ направената справка въ протоколитѣ, такива факти не се установяватъ. Оплакването, г-да представители, отъ тия кандидати е слѣдующето. Именно, общото и най-главно

оплакване е, че четирмата околийски началници, подъ които попада Каваклийската околия, агитирали за кандидата Ной Марковъ. Посочватъ се по отдѣлно въ всѣка една констестация отдѣлни случаи, че нѣкой си околийски началникъ, Мухтаровъ, заплашвалъ избирателитѣ и особено по-влиятелнитѣ кметове. Така напр., Мухтаровъ заплашвалъ всички кметове съ бламиране, ако не гласоподаватъ за Ной Марковъ. Той заплашвалъ нѣкой си аптекаръ въ Каваклий, Маринъ Кърпаровъ, съ съсииване, ако не работи за кандидатурата на Маркова. Сжщо така сж били заплашвани бившиятъ Каваклийски кметъ Икономидисъ и сегашниятъ Х. Петровъ, че, ако тѣ не работятъ за Маркова, щѣли да си навлѣкатъ умразата на Правителството. Така щото, тѣ посочватъ на имена, вждѣто началникътъ е билъ заплашвалъ избирателитѣ, за да работятъ въ полза на Маркова. Посочватъ даже на единъ случай, че кметътъ на Каваклий се оплакалъ и на г. Министра, че околийскиятъ началникъ го билъ заплашвалъ; г. Министерътъ билъ телеграфиралъ на околийския началникъ да напусне тая околия и да се оттегли въ Кжжль-Агачъ, обаче, околийскиятъ началникъ, споредъ тѣхното казване, не билъ направилъ това. (Г. Шиваровъ: Въ Каваклийската секция избраниетъ колко гласа е получилъ?) Никакво участие не е вземалъ въ Каваклийската секция. (Г. Шиваровъ: Колко гласа е получилъ?) Само 7.

Г-нъ Д-ръ Марко Марковъ, между оплакванията, прави едно сериозно оплакване, което се състои въ слѣдующето. Докладвамъ по-пространно, г-да народни прѣдставители, затуй, защото една голѣма частъ отъ комисията гласува за анкета. Г-нъ Д-ръ Марко Марковъ се оплаква на първо мѣсто, че, когато г. Министеръ-Прѣдсѣдателътъ пътувалъ по тая околия, при едно ханче намѣрилъ залѣнена една нещастна негова агитационна карта, както той я нарича, и г. Министеръ-Прѣдсѣдателътъ съ своята ржка я отлѣпилъ и казалъ: „Това прасе и тукъ ли се е уврѣло? Недѣйте гласоподава за него, а гласоподавайте за Тодора Алексиевъ“. Г-нъ Министеръ-Прѣдсѣдателътъ казалъ изрично да гласоподаватъ за него, докато неговата кандидатура била оттеглена. По-нататъкъ не се споменува нищо за агитацията на г. Министеръ-Прѣдсѣдателя. Но околийскиятъ началникъ Мухтаровъ се хвалилъ, че г. Министеръ-Прѣдсѣдателътъ го викалъ въ Ямболъ и му казалъ, че трѣбва да се избере непрѣмѣнно Ной Марковъ, че населението трѣбва да даде поддржка на Правителството. Околийскиятъ началникъ говори съ думитѣ на г. Министеръ-Прѣдсѣдателя.

Тѣзи сж общитѣ оплаквания, г-да прѣдставители, но много има отъ тѣхъ, при които се посочватъ имена; напр., казва се, че еди-къдѣ си околийскиятъ началникъ заплашвалъ тѣзи и тѣзи избиратели при свидѣтели еди-кой си. Това сж нѣколкото пункта, които дадохъ поводъ да се говори сериозно за анкета, обаче, болшинството прие избора за правленъ и редовенъ и азъ моля Народното Прѣдставителство да утвърди избора, тѣй като за всички тия оплаквания се рѣши да се обърне вниманието на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи и, ако дѣйствително нѣкой околийски началникъ е агитиралъ и заплашвалъ избирателитѣ, и е правилъ насилия, той да разслѣдва и накаже виновнитѣ. Още повече, отъ избирателитѣ, г-да народни прѣдставители, нѣма абсолютно никаква констестация и твърдѣ е възможно, както всѣки пропадналъ кандидатъ дохожда да се оплаква тукъ, възможно е и той само по тѣзи причини да е написалъ своето оплакване.

Министеръ-Прѣдсѣдателъ П. Каравеловъ: Азъ такава нѣщо не съмъ правилъ, нито съмъ го говорилъ така. Този човѣкъ го познавамъ отъ 22 години — казватъ го „Марко Сакангията“; той не е добъръ човѣкъ и радвамъ се, че не е попадналъ между насъ. Може би да съмъ се интересувалъ да прочета нѣщо отъ неговитѣ възвания, но не съмъ ги отлѣпилъ и ни една дума не съмъ говорилъ за него — ни добра, ни лоша.

Прѣдсѣдателътъ: Понеже другъ никой не иска думата, турямъ на вишегласие заключението на комисията за утвърдяването на избора и моля, които сж за да се приеме, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Събранието приема. (Гласове: Да се вдигне засѣданието.)

Дневниятъ редъ не е изчерпанъ: има още първо четене на законопроекта за отчетността по бюджета. (Гласове: Да се тури на първо мѣсто за идущето засѣдание!)

Министеръ М. Сарафовъ: Да се тури на първо мѣсто отговора на тронното слово.

Прѣдсѣдателътъ: Най-напрѣдъ ще се чете отговорътъ на тронното слово, което се раздаде днесъ. На второ мѣсто ще имаме прошения и подирѣ — първо четене законопроекта за отчетността по бюджета.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. и 20 м. вечерята.)

Прѣдсѣдателъ: М. Балабановъ.

Подпрѣдсѣдатели: { В. Кжнчовъ.
А. Краевъ.

Секретари: { М. Златановъ.
Н. Поповъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Гължбовъ